

دنیای سبزیجات

ماهنامه انجمن پسته ایران
سال سوم - آبان ماه ۹۷ - شماره ۳۱

AMIN FARMS

طرح شراکتی امین پدیدار

با بیش از ۱۰ سال سابقه اجرا

راه حل مدیریت نوسانات قیمت پسته

باهداف

بالا بردن سرعت فرآوری
جلوگیری از ضرر و زیان اقتصادی باغداران و صادر کنندگان
اطمینان از فروش پسته و دریافت وجه آن
کاهش اضطراب ناشی از نوسانات بازار
افزایش امنیت نگهداری محصول

از شما دعوت می شود به ۲۵۰ باغداری پیوندید که هم اکنون در این طرح مشارکت دارند

رفسنجان، خیابان مطهری، نبش مطهری ۵۲

همراه: ۰۹۱۳ ۱۹۱۲۱۲۱

فکس: ۰۳۴ ۳۴۳۲۲۲۸۶

تلفن: ۰۳۴ ۳۴۳۲۰۵۶۰

website: www.aplgp.com

email: a.alizadeh@aplgp.com

دنیای پسته

سال سوم
آبان ماه ۹۷ - شماره ۳۱

ماهنامه دنیای پسته

صاحب امتیاز:

انجمن پسته ایران

مدیرمسئول: حمید فیضی

سردبیر: ابوالفضل زارع نظری

هیأت تحریریه:

بهار زندرضوی، سحر نخعی و حجت حسنی

بازاریابی آگهی ها:

فاطمه السادات حسینی صفت

صفحه آرا: نرگس بامری

چاپ: کارمانیا

لیتو گرافی: کتیبه

انجمن پسته ایران:

تلفن: ۰۳۴-۳۲۴۷۵۷۴۹

نمابر: ۰۳۴-۳۲۴۷۸۵۵۳

نشانی: کرمان-بلوار جمهوری اسلامی

خیابان شهید لاری نجفی، (۲۰ متری نادر)

کوچه شماره ۲- پلاک ۱۲

کد پستی: ۷۶۱۹۶۴۳۱۴۹

سایت:

www.iranpistachio.org

پست الکترونیکی:

info@iranpistachio.org

انجمن پسته ایران در قبال

صحت و سقم ادعاهای مطرح شده

در آگهی ها، هیچگونه مسئولیتی ندارد.

استفاده از مطالب با ذکر مأخذ مجاز است.

انجمن صادرات متوقف خواهد شد ۴

دولت، آغازگر خودتحریمی ۵

قطعهنامه پایانی دومین همایش ملی پسته ایران ۶

باغبانی پسیل پسته ۸

بازرگانی زمرد پسته ایران ۱۲

پسته ایران؛ خاستگاه صنعت پسته آمریکا ۱۵

گزارش سالانه پسته ترکیه ۱۸

وضعیت فروش پسته آمریکا ۲۱

گزارش پسته آمریکا ۲۲

آب اولین گام، شنیدن صدای ذینفعان ۲۳

دست ما کوتاه و خرما بر نخیل ۲۶

هشدار انجمن پسته ایران نسبت به بازگشت ارز از طریق سامانه‌های رسمی

صادرات متوقف خواهد شد

ابطحی در این نامه مقامات عالی کشوری در بخش دولتی از وزیر تا رئیس، روسای پارلمان بخش خصوصی و همچنین نمایندگان مجلس در مناطق پسته خیز کشور را مورد خطاب قرار داده است. در ادامه، نامه رئیس هیأت مدیره انجمن عیناً آورده شده است.

در پی اعمال فشار دولت بر صادرکنندگان پسته در سپردن تعهد ارزی و تحویل ارز حاصل از صادرات به سامانه‌های رسمی، سید محمود ابطحی، رئیس هیأت مدیره انجمن پسته ایران ضمن ارسال نامه‌ای مراتب مخالفت این انجمن با این تصمیم را اعلام نمود.

«با احترام به استحضار می‌رساند:

در سالهای پس از انقلاب و به خصوص سالهای اخیر، استحصال ارز حاصل از صادرات پسته توسط صادرکنندگان، همواره زیر ذره‌بین دشمنان ایران و با مشکل همراه بوده است. در طول سالها تحریم شبکه بانکی ایران، خوشبختانه دستاورد تجار صادرکننده این بوده که توانسته اند با ایجاد ارتباطات مویرگی با مشتریان خارجی خود و بدون استفاده از شبکه رسمی بانکی، ارز حاصل از صادرات پسته را به مملکت برگردانند. استدعا دارد، توجه بفرمایید، اصولاً مبنای کار صادرات پسته برگشت ارز و تبدیل آن به ریال است و مسلماً بدون این کار، اساساً تداوم امر صادرات امکان‌پذیر نبوده و نمی‌باشد. بدون شک طی این سالها، صادرکنندگان بدون هياهو و البته با زحمت، نهایتاً ارز حاصل از صادرات پسته را خودشان و یا توسط واردکنندگان دیگر در جهت برآوردن نیازهای داخلی مردم کشور اختصاص داده و به کشور بازگردانده اند. با توجه به آنچه به اجمال عرض شد، انجمن پسته ایران هشدار می‌دهد، اصرار به بازگشت ارز از طریق سامانه‌های رسمی باعث خواهد شد پس از مدت کوتاهی برگشت ارز حاصل از فروش پسته غیرممکن شده و در نتیجه صادرات پسته از ایران کاهش یافته و مآلاً متوقف خواهد شد.»

محمدرضا فرشچیان، عضو هیأت امنای انجمن پسته ایران تصریح کرد:

دولت، آغازگر خودتحریمی

محمدرضا فرشچیان، عضو هیأت امنای انجمن پسته ایران و نایب رئیس انجمن صادرکنندگان برتر، در نشست مشترک جمعی از فعالان اقتصادی و محمدباقر نوبخت، رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور که در مهرماه سال جاری در محل اتاق بازرگانی ایران برگزار شد، شرکت کرد.

فرشچیان نقطه نظرات خود درباره وضعیت فعلی صادرات و نرخ ارز چنین بیان کرد: «هدف امروز، بهبود وضعیت صادرات و تولید ما است، در حالی که مشکل اساسی در کشور تصمیم‌گیری توسط افراد غیر متخصص، بدون در نظر گرفتن واقعیت

بازار و پشت درهای بسته است.

در توصیف وضعیت امروز کشور باید گفت نگاهی در دولت وجود دارد که معتقد است ما بهتر می‌فهمیم و شما نمی‌فهمید! همین امروز، دلسوزانی در دولت وجود دارند که متوجه وضعیت هستند، ولی فکر می‌کنند به علت در اقلیت بودن قادر به حل مسئله نیستند.

امروز صادرات دچار تهدید است؛ چرا که صادرکننده غیر نفتی باید مانند صادرکننده محصولات پتروشیمی، ارز را به سیستم نیما تحویل دهد، در حالی که همین امروز پتروشیمی مواد اولیه‌اش را بر مبنای دلار ۳۶۰۰ تومان تحویل می‌گیرد.

طبق آمار ارگان‌های رسمی کشور، پتروشیمی‌ها باید رقمی معادل ۲۴ میلیارد دلار حاصل از صادرات به سیستم عرضه کنند، در حالی که فقط ۴ میلیارد دلار را وارد سامانه نیما می‌کنند؛ حتی فعالیت می‌کنند، کل ارز دریافتی‌شان را وارد سامانه نمی‌کنند! صنعتی که با ۵۰ درصد ظرفیت خالی فعالیت می‌کند، باری بر دوش دولت است، در حالی که اگر صنعت بتواند با صد درصد ظرفیتش تولید کند و محصولاتش را صادر کند، تولید ناخالص بالاتری برای کشور خواهد آورد.»

که دولت آغاز کرده است؛ برای نابودی نیاز به ترامپ و ترامپ‌ها نداریم. دولت شرایط را به گونه‌ای تعریف کرده است که تحریم‌هایی که آمریکا وضع می‌کند، روزبه‌روز قوی‌تر و محکم‌تر پایه‌گذاری شوند. شرایط بحرانی فعلی تئمه صادرات پسته را منحل خواهد کرد.»

در نهایت، فرشچیان راهکارهای خود را بدین شکل ارائه داد:

■ بیایید، یکبار برای همیشه سیاسی‌گری و سیاسی‌نمایی را کنار بگذاریم و واقعیات را ببینیم.

■ باید تمام ارزهای حاشیه‌ای و رانتی کنار برود. ارز تابع بازار و تک نرخی باشد تا بازاری شفاف حاصل شود. حامل‌های انرژی نیز باید قیمت‌شان حقیقی شود.

■ باید همه قیمت‌ها واقعی باشد و یارانه ۴۵ هزار تومانی را که به دست مردم می‌دهیم به ماهی ۱ میلیون تومان تبدیل کنیم و به‌طور مستقیم و تنها به طبقه آسیب‌پذیر پرداخت کنیم.

■ کل صادرات غیرنفتی کشور بیش از ۵ میلیارد دلار نیست و درآمد نفتی بشکه‌ای ۱۰ تا ۱۵ دلار افزایش پیدا کرده است. دولت از این ۵ میلیارد دلار صادرات غیرنفتی صرف نظر کند و آن را به عنوان کمکی به اشتغال و تولید ملی در نظر بگیرد.

محمدرضا فرشچیان درخواست دولت در تحویل ارز به سامانه نیما با وضعیت فعلی را چنین توصیف کرد: «وضعیتی که دولت ساخته است به گونه‌ای است که صادرکننده، با قیمت خرید پایین، کشاورز را از بین می‌برد. یعنی اگر صادرکننده در حال حاضر از کشاورز ۴ کیلو کشمش را ۸ هزار تومان می‌خرد، باید قیمت را پایین بیاورد و ۴ کیلو کشمش را ۳ هزار تومان بخرد تا بتواند با ترکیه رقابت کند. مکلف کردن تاجر به تحویل ارز به سامانه نیما باعث می‌شود متعاقباً تاجر محصول کشاورز را ارزان بخرد و این یعنی ورشکستگی کشاورز.»

وی در ادامه افزود: «صادرکننده محصولات کشاورزی با پسته‌ای که ۱۶۰ هزار تومان برای باغدار تمام می‌شود و در حال رقابت با پسته آمریکا و ترکیه است، نمی‌تواند خودش را با بخش پتروشیمی تطبیق دهد و پسته را ۷۰ هزار تومان بخرد.

تمام کالاهای وارداتی ۴۲۰۰ تومانی به‌علاوه تمام دام و طیور به صورت قاچاق به آن طرف مرز می‌روند، در نتیجه، صادرات نابود می‌شود و قاچاق افزایش پیدا می‌کند. در نتیجه، اشتغال نابود می‌شود و تنها شغلی که باقی می‌ماند قاچاق است.

وضعیت فعلی نوعی خودتحریمی است

قطعنامه پایانی دومین همایش ملی پسته ایران

توسط دانشگاه ولی عصر «عج» رفسنجان، شهریور ۱۳۹۷

محمدحسین شمشیری

دبیر کل دومین همایش ملی پسته ایران

حمایت از کشاورزان و پرداخت تسهیلات کم‌بهره توصیه می‌شود.

۴- جهت افزایش بهره‌وری منابع آب، استفاده از سیستم‌های آبیاری تحت فشار و کم فشار زیر سطحی در باغات پسته بر حسب شرایط و کیفیت آب آبیاری امری اجتناب ناپذیر است. بنابراین توصیه و ترویج سیستم‌های آبیاری تحت فشار سازگار با شرایط باغات پسته الزامی و مورد تأکید موکد می‌باشد. افزایش سهم منابع بانکی در این خصوص به حداقل سهم واقعی ۸۰ درصد توصیه می‌گردد.

۵- توسعه باغات پسته در مناطق جدید همراه با امکان‌سنجی موفقیت کشت پسته در این مناطق و اصلاح الگوی آبیاری، انتخاب پایه و ارقام مناسب پسته سازگار که دارای ریسک حداقلی می‌باشد و همچنین بررسی مواردی که سبب افزایش بهره‌وری در این مناطق خواهد شد سرلوحه کار وزارت جهاد کشاورزی و باغداران محترم پسته قرار گیرد.

۶- برای بالا بردن سود اقتصادی محصول تولید شده در شرایط حاضر بایستی حداکثر

پسته‌کاری و احتمال شدت یافتن بحران در سال‌های پیش‌رو، پیشنهاد می‌شود کشاورزانی که به منظور افزایش بهره‌وری آب، سطح زیر کشت خود را کاهش داده‌اند مورد حمایت قرار گیرند تا سایر کشاورزان بر اساس اصل منافع اقتصادی ترغیب به کاهش سطح زیر کشت بر اساس آب موجود شوند.

۲- پیشنهاد می‌شود کمیسیون کشاورزی مجلس به صورت جدی وارد بحث ساماندهی مالکیت اراضی و تعدیل در حقابه‌های کشاورزان پسته‌کار در میزان برداشت از منابع آبی شده و در اسرع وقت با نظر کارشناسان این حوزه، قوانین جامعی بر اساس شرایط موجود وضع نمایند.

۳- تغییرات جوی و گرم شدن کره زمین در اکثر مناطق ملموس و غیر قابل انکار است، بنابراین بایستی در جهت تعامل با شرایط موجود اقدام کرد. در این خصوص استفاده از پوشش‌های سایبان در باغات پسته به منظور کاهش خسارت آفات و نوسانات شدید دمایی توصیه می‌گردد. جهت رفع مشکل پیشنهاد

دومین همایش ملی پسته ایران به همت دانشگاه ولی عصر «عج» رفسنجان، پژوهشکده پسته، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان و انجمن علوم باغبانی ایران و با گردهم‌آیی و تشریک مساعی اندیشمندان و اساتید این حوزه، و دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلات تکمیلی، با هدف بررسی مشکلات امروز پسته طی روزهای ۲۱ و ۲۲ شهریور ماه ۱۳۹۷ در دانشگاه ولی عصر «عج» رفسنجان برگزار گردید.

ضمن تشکر و سپاس ویژه از تهیه‌کنندگان و ارائه‌دهندگان مقالات و نیز با ابراز امتنان از تلاش‌ها و زحمات کمیته‌های علمی و اجرایی برگزارکننده همایش و با قدردانی از حمایت‌ها و مساعدت‌های بی‌دریغ ریاست محترم دانشگاه در برگزاری این همایش، اهم نقطه نظرات و پیشنهادات ارائه شده در همایش که جملگی در جهت برون رفت از تنگنای کنونی است که پیش روی تولیدکنندگان پسته قرار دارد به شرح زیر اعلام می‌گردد:

۱- با توجه به بحران کمبود آب در مناطق

حمایت همه جانبه از صنعت پسته کشور و کاهش ریسک تولید و درآمد پسته به عنوان محصول ارزاور را بعمل آورد.

۱۲- پس از انقلاب بخصوص در سال‌های اخیر برگشت ارز حاصل از صادرات پسته زیر ذره‌بین دشمنان و با مشکل همراه بوده است. دستاورد صادرکنندگان بعد از سال‌ها تجربه و ایجاد ارتباط این بوده که بدون استفاده از سیستم بانکی ایران ارز بدست آمده را استحصال نمایند. طی این سال‌ها صادرکنندگان بدون هیاهو و بدون مشخص کردن روش کار و البته با زحمت تمامی ارز حاصل از صادرات پسته را خود و یا توسط واردکننده دیگر به واردات اختصاص داده‌اند. اصولاً بنای کار صادرات پسته برگشت ارز بوده و بدون برگشت ارز اساساً تداوم کار صادرات امکان نداشته است. بدون شک هر روشی که باعث مشخص شدن راه برگشت ارز به مملکت شود باعث خواهد شد تحریم‌کنندگان این روش را مسدود و ادامه کار را غیرممکن نمایند. خواست صادرکنندگان پسته ایران با توجه به مسائل ذکر شده این است که مسئولین، بازگشت ارز حاصل از صادرات پسته از طریق سامانه‌های رسمی را معاف نموده و اجازه دهند در شرایط فعلی تحریم کشور، شبکه کارآمد شکل گرفته موجود به وظیفه خدمت به مردم عزیزمان عمل نماید.

و حاصل هم اندیشی بعمل آمده به مراجع ذیربط منعکس گردد.

۹- جهت دسترسی کشاورزان محترم به نهاده‌های کشاورزی باکیفیت و کمیت مناسب نظیر سموم و کودهای کشاورزی لازم است ضمن حمایت از تولیدکننده‌ها و واردکننده‌های این نهاده‌ها، نظارت کافی، مستمر و موثر با وضع قوانین مناسب بر کیفیت این محصولات توسط مراجع ذیصلاح به عمل آید. همچنین با توجه به کمبود سموم جدید با نحوه اثر متفاوت در زمینه کنترل آفات و بیماری‌های پسته بویژه پسپیل پسته به عنوان آفت کلیدی، تسریع در ثبت آفت‌کش‌ها با نحوه اثر جدید و کم‌خطر از طریق سازمان حفظ نباتات صورت گیرد.

۱۰- با توجه به اینکه پایه UCB و پایه‌های مشابه که پژوهش‌های سازگاری با شرایط و ارقام ایران در مورد آنها به انجام نرسیده است تأکید می‌شود از کشت آن در سطح تجاری خودداری شود و دستگاه‌های پژوهشی موظف گردند هر چه سریع‌تر جواب نهایی در خصوص توصیه استفاده یا عدم استفاده از آن را اعلام نمایند.

۱۱- کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی ایران به عنوان موثرترین نهاد قانون‌گذار در بخش کشاورزی اقدام لازم را جهت تصویب لوایح قانونی لازم در جهت

ارزش افزوده برای آن ایجاد گردد. بنابراین توجه ویژه و بیش از پیش به صنایع تبدیلی و استفاده از ضایعات پسته توصیه می‌شود.

۷- پیشنهاد می‌شود طرح ایجاد باغات الگو به منظور ترویج مدیریت بهینه و همه جانبه شامل منابع آب، خاک، تغذیه و کنترل آفات و بیماری‌ها بر اساس یافته‌های علمی و توصیه‌های کارشناسی در دستور کار وزارت جهاد کشاورزی قرار گیرد. هدف از اجرای این طرح افزایش عملکرد باغات پسته و بهره‌وری حداکثری از منابع موجود است.

۸- در شرایط موجود و با مشکلات جدید مناطق پسته‌کاری، توجه به یافته‌های تحقیقاتی می‌تواند هدایت‌گر خوبی در جهت نیل به تولید پایدار پسته، افزایش عملکرد محصول، کاهش مخاطرات زیست محیطی و کاهش خسارت عوامل طبیعی باشد. بنابراین انتظار می‌رود زمینه همکاری بیشتر باغداران پسته و مسئولین اجرایی و مراکز تحقیقاتی و دانشگاه‌ها بیش از پیش در زمینه‌های مختلف فراهم گردد. در همین رابطه با توجه به بازخورد مثبت میزگردهای اجرا شده در کنار همایش که از نتایج نظرسنجی به عمل آمده استخراج شد، مقرر گردید جهت ارتباط پیوسته باغداران و صاحب‌نظران، این میزگردها به عنوان اتاق فکر مسائل مربوط به پسته به صورت حداقل یک نوبت در سال در دانشگاه ولی عصر «عج» تشکیل

«مرد نکونام نگیرد هرگز، مرده آنست که نامش به نکویی نبرند»

در گذشت ناگهانی **حمید حسام**، عضو هیأت امنای انجمن پسته ایران در واپسین روزهای مهرماه امسال ما را در غم و اندوهی بزرگ فرو برد.

این عضو هیأت امنای انجمن در هشت سال عضویتشان از هیچ تلاشی برای انجمن فروگذار نکردند. انجمن پسته ایران با همت و اندیشه والای ایشان و سایر خیرین، صاحب خانه شد. یاد ایشان همیشه در خاطر صنعت پسته به نیکی باقی خواهد ماند. انجمن پسته ایران، مصیبت وارده را به کلیه فعالان اقتصادی به ویژه فعالان صنعت پسته، جامعه صادرکنندگان و خانواده محترم شادروان، تسلیت عرض نموده و برای آنان صبر مسئلت می‌کند.

نگاهی گذرا به

پسیل پسته

حامد فکوری

دانشجوی دکترای حشره‌شناسی

با آنکه طی سالیان گذشته سمپاشی‌های متداول و بی‌رویه با سمومی که طیف کشندگی وسیع دارند، در کنترل فراگیر پسیل عاجز بوده‌اند، اما باعث از بین رفتن دشمنان طبیعی این آفت شده‌اند! این موضوع هم به دلیل تشکیل جمعیت‌های مقاوم به سموم در پسیل و ناکامی دشمنان طبیعی در این امر است.

اما به نظر می‌رسد در سال جاری، شرایط جوی، کم بودن بار روی درختان در اکثر مناطق پسته‌خیز ایران، استفاده از گوگرد توسط باغداران و عدم سمپاشی در باغ‌ها و شست‌وشوهای پیاپی درختان با آب و صابون‌های شوینده باعث کنترل پسیل و افزایش جمعیت دشمنان طبیعی شد.

در ادامه مطالب عمومی درباره نحوه زیست، ریخت‌شناسی و کنترل پسیل پسته به صورت شماتیک و تیتروار مرور شده‌اند.

نکاتی در مورد چرخه زندگی پسیل

■ حشره بالغ پسیل بدنی نارنجی یا قرمز رنگ با لکه‌های قهوه‌ای بر سر و سینه دارد و بال‌های جلو و عقب آن غشایی است.

■ پوره پسیل شبیه دانه خاکشیر است و در پایان دوران پورگی، باله‌هایی با لکه‌های سیاه بر روی آن درمی‌آورد.

■ حشره بالغ زمستان‌گذران دوران زندگی خود را در شکاف درختان زیر پوستک‌ها، لابه‌لای کلوخ‌ها، شکاف دیوارها و ساختمان می‌گذراند.

■ در اواخر اسفند ماه و در اوایل بهار همزمان با باز شدن جوانه‌ها ماده‌ها شروع به فعالیت می‌کنند و پشت و روی برگ تخم‌ریزی می‌کنند.

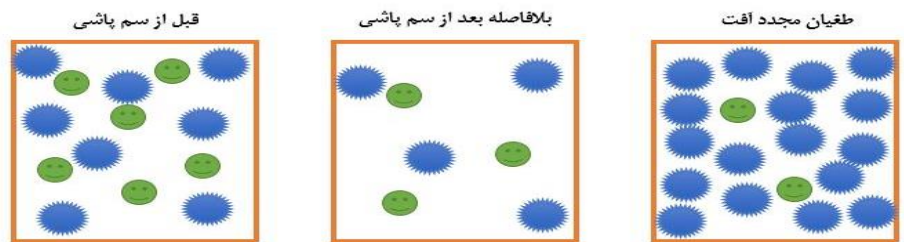
■ حشره پسیل در یک سال پنج تا شش نسل را دارد.

■ حشره پسیل بر روی برگ و سرشاخه‌ها به صورت انفرادی یا دسته‌جمعی تخم‌گذاری می‌کند.

■ مهمترین نسل این آفت، نسل دوم و سوم

باز خیزی آفت بعد از سمپاشی

برگرفته از وان دریش و بلوز ۱۳۷۹ - کتاب مبارزه بیولوژیک : ترجمه موسوی

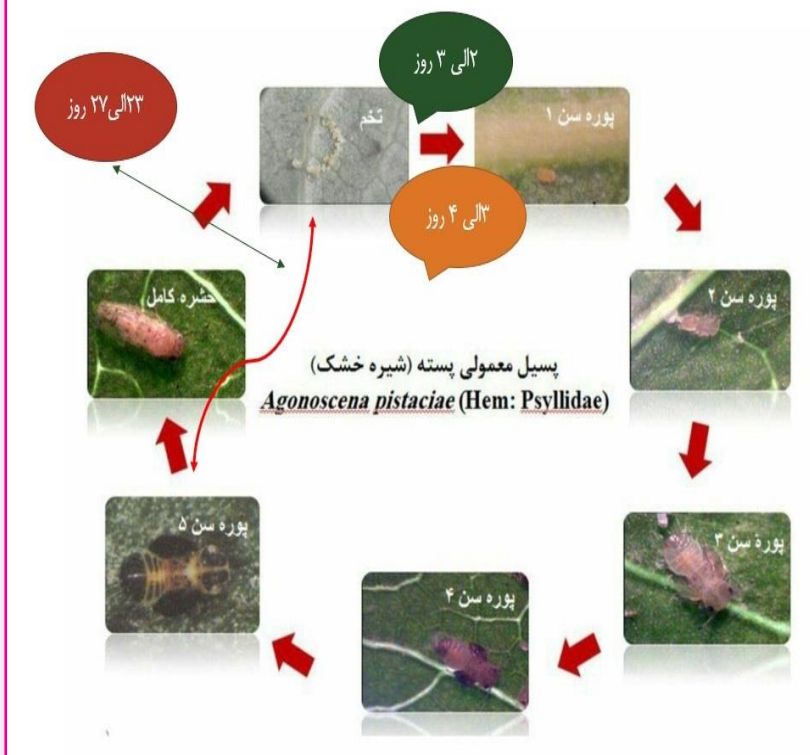
دشمنان طبیعی
آفت

پوکی و نیم مغز شدن دانه پسته و افزایش اونس محصول را موجب می‌شود. قابل ذکر است که برگ‌ریزی درختان پسته و ریزش جوانه‌های گل در اثر فشار آفت و طغیانی شدن آن طی سال‌های اخیر، به شدت مقدار محصول را تحت تأثیر قرار داده است.

پسیل معمولی پسته یا همان شیرخ خشک که امروزه یکی از مهم‌ترین آفات درختان پسته است، در گذشته جزو آفات درجه یک نبوده و کمتر باغداری دغدغه مبارزه با آن را داشته‌است. این آفت با تغذیه از شیرخ گیاهی درخت، افزایش درصد ناخندانی،

مراحل زندگی پسیل پسته

تخم های پسیل روی برگ

است که در مرحله حساس تشکیل میوه بر روی پسته فعالیت می کند.

■ تخمها در اوایل سفید مایل به زرد و به مرور زمان نارنجی رنگ می شوند.

■ پوره های سن یک پس از خروج از تخم بلافاصله شروع به تغذیه می کنند و خرطوم خود را وارد نسوج گیاهی کرده و شروع به مکیدن شیره گیاهی می کنند. این عمل باعث ضعف گیاه می شود. در صورتی که تغذیه از برگ های جوان که تراکم بسیار بالای آفت را داشته باشد در لبه های برگ ها باعث کمی پیچیدگی آنها می شود. اما در برگ های کامل در شکل ظاهری آنها تغییری ایجاد نمی شود.

شرایطی که خسارت را تشدید می کنند

■ ارقام کله قوچی، اکبری، احمد آقایی، سفید پسته، و ارقام ناشناخته درختان نر بیشتر حشره را به سوی خود جلب می کنند. ■ شروع آلودگی در نسل های گوناگون آفت به صورت لکه ای و روی تک درخت های حساس است.

■ پسیل پسته حشره ای خشکی دوست بوده و خسارت آن در باغ های کم آب بیشتر است. در باغ هایی که دور آبیاری مناسب دارند، آلودگی به پسیل پسته از ارقام حساس، درختان کم آب، کرت های ناصاف و حاشیه خیابان ها و گذرگاه های باغ شروع می شود. ■ در اراضی سبک و شنی، معمولاً درختان پسته دچار ضعف عمومی بوده و در مقابل اغلب آفات و بیماری ها از جمله پسیل پسته حساسند و خسارت بیشتری را متحمل می شوند.

نشانه های خسارت پسیل پسته

۱- تغذیه پوره های پسیل از شیره گیاهی و تولید عسلک

۲- بد منظره شدن شاخه و برگ ها

۳- تولید شکرک زیر درختان

۴- ریزش برگ ها، جوانه ها و دانه های کوچک

۵- افزایش درصد پوکی و ناخندانی میوه

زمان بیشترین خسارت حشره پسیل

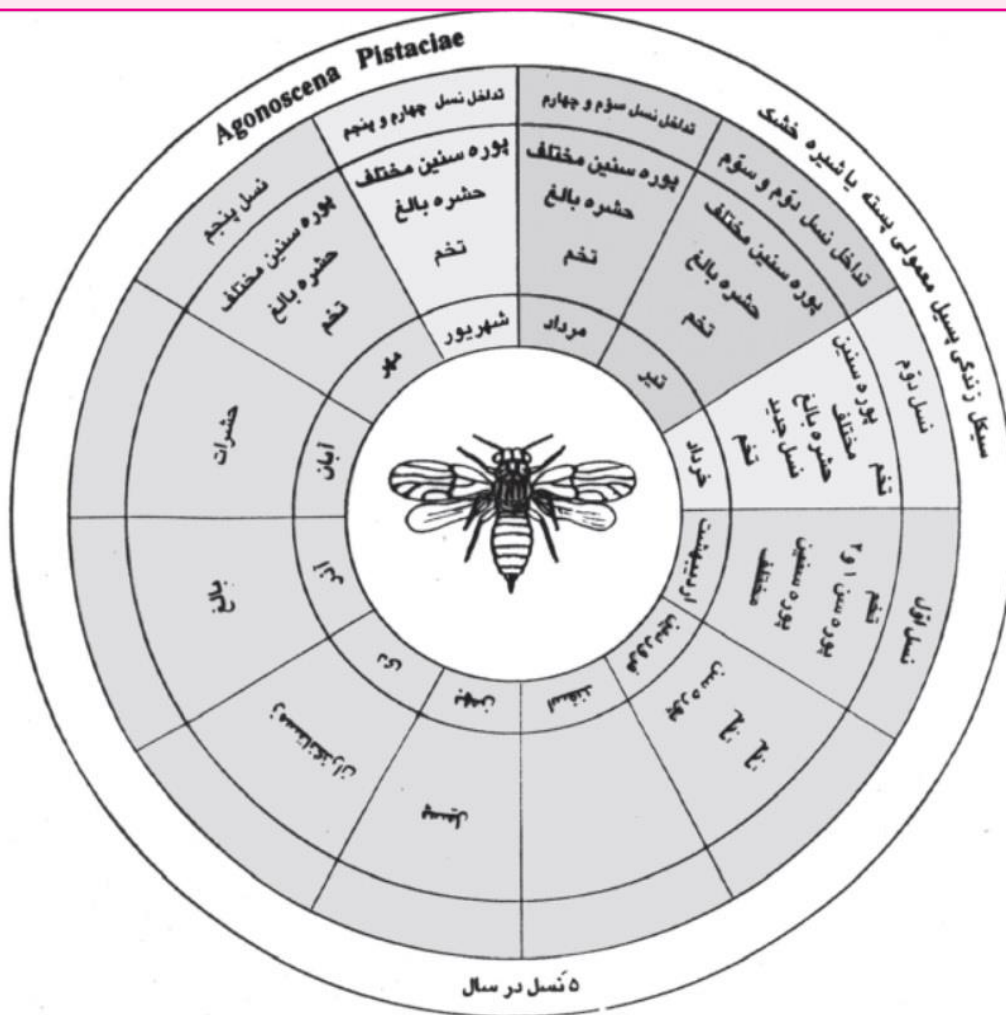
■ **خرداد ماه:** این آفت در خرداد ماه باعث ریزش برگ ها، خوشه ها، جوانه ها و افزایش میزان پوکی می شود.

■ **مرداد ماه:** این آفت در مردادماه باعث افزایش درصد ناخندانی پسته می شود.

فرم‌های مختلف آفت پسیل و زمان شروع فعالیت (برحسب مرحله رشد پسته)

فرم‌های فصلی پسیل معمولی معمولی پسته (*Agonosca pistaciae*) سمت راست فرم تابستان‌گذران سمت چپ فرم زمستان‌گذران (مهرنژاد ۱۳۸۱)

پسته، تداخل وجود ندارد و در سایر نسل‌ها تداخل رخ می‌دهد، چون تنها در این مرحله حشرات بالغ زمستان‌گذران وجود دارند.

شاید بتوان از تداخل نسل به عنوان یکی از اصلی‌ترین دلایل عدم موفقیت در کنترل پسیل نام برد. ■ تنها در نسل یک پسیل

■ شکل فوق نشان می‌دهد تداخل به صورت کامل رخ داده است و سنبل مختلف پورگی و نسل‌های متفاوت کاملاً مشهود هستند و

مبارزه :

➤ دشمنان طبیعی پسیل پسته:

Psyllaephagus pistaciae

Coccinellidae

مبارزه :

➤ دشمنان طبیعی پسیل پسته:

Chrysoperla carnea

Anthocoris sp.

■ به پوشش کامل محلول سم روی همه شاخه‌های آلوده هنگام استفاده از سمپاش‌های لانس‌دار توجه شود.

دشمنان طبیعی

دشمنان طبیعی در باغاتی که میزان سم‌پاشی پایین باشد، تا حدودی موفق عمل کرده‌اند، اما به تنهایی نمی‌توانند کنترل کامل را انجام دهند.

شرایط سمپاشی

- سمپاشی در هوای گرم انجام نگیرد.
- تناوب استفاده از سموم شیمیایی مختلف رعایت شود.
- سمپاشی در باد انجام نشود.
- به کالیبراسیون سمپاش‌ها توجه شود.
- یکی از دلایل غلط انجام شدن سمپاشی عدم کالیبراسیون (تنظیم) سمپاش است.

ملاحظات مبارزه علیه پسیل

- زمان‌بندی دقیق در مبارزه با آفت
- تلاش برای حفظ دشمن طبیعی و استفاده درست از سموم شیمیایی
- شخم زمستانه بین ردیف‌ها و پاکتی درختان
- زیر خاک کردن بقایای گیاهی
- یخ آب زمستانه

واکاوی تاریخچه تولید و مصرف مغز سبز پسته در گفت‌وگو با مهدی آگاه

زهر د پسته ایران (قسمت آخر)

موادش هم بهترین کیفیت را دارند. جدا از سابقه چندصد ساله مصرف مغز سبز در غذاهای گران‌قیمت، در آلمان که غذای لوکس می‌خورند و پول‌دار هستند، داستان مغز سبز در واقع این است؛ نه فقط در کالباس، بلکه در هر جای دیگری که مغز سبز مصرف می‌شود بیشتر برای تزئین و وجهه بخشیدن به آن محصول است؛ به این معنی که من هستم، نه اینکه چه مزه‌ای دارم! مغز سبز هیچ مزه‌ای ندارد که شما در کالباس آلمانی آن را تشخیص دهید، فقط به آن کالباس وجهه می‌دهد و به معنی لوکس بودن کالباس می‌شود.

طی ۶ سال گذشته صادرات مغز سبز به ۴۸ کشور دنیا انجام شده، اما تنها ۲۵ درصد از این کشورها هر سال مقصد صادرات بوده‌اند. این موضوع به چه بر می‌گردد؟

به بازاریابی ایرانی‌ها برمی‌گردد. ایرانی‌ها سعی می‌کنند به هر جایی که می‌شود مغز سبز بفروشند، ولی همه این مقاصد صادراتی استعداد مصرف مغز سبز گران‌قیمت را ندارند و سال‌های بعد نمی‌خرند. اما به کشوری مثل ژاپن همه ساله مقداری صادر می‌شود.

قدمت بازار ژاپن به اندازه آلمان است؟

خیر، آلمان ۸۰۰ سال است که مصرف‌کننده مغز سبز است، ژاپن حداکثر ۲۰ سال است که مغز سبز مصرف می‌کند. در مورد پسته آسیایی برعکس است. مصرف در ژاپن از آلمان ۱۰ سال بیشتر سابقه دارد.

موارد مصرف در آلمان با ژاپن فرق دارد؟

بله، مصرف ژاپن فقط در کیک و شیرینی و به صورت خرد شده روی غذاهای لوکس رستوران‌ها است، اما در آلمان به صورت درسته داخل سوسیس و کالباس مصرف می‌شود یا برای بستنی آن را پودر می‌کنند. ژاپن بستنی و کالباس با مغز سبز ندارد.

در ۶ سال گذشته سهم کشورهای مثل ترکیه و امارات از واردات مغز سبز ایران از ۱۳ درصد ناگهان به ۲۴ درصد رسیده است. دلیل این موضوع چیست؟ آیا بازار صادرات مجدد هستند یا خودشان هم مصرف‌کننده هستند؟

خودشان حتی یک کیلو مغز سبز را هم مصرف نمی‌کنند. بازارهای صادرات مجدد هستند. از آنچه به دویی می‌رود، قسمتی به هند صادر می‌شود. هندی‌ها مغز سبز را با پوست، خرد کرده و مصرف می‌کنند. مورد مصرفش هم در شیرینی‌جات است. تُرک‌ها هم خودشان کارگاه‌های بزرگ با تمام امکانات برای تولید مغز سبز دارند، اما بعضی سال‌ها از ایران می‌خرند. بعضی سال‌ها هم خودشان کال می‌چینند. بستگی دارد به لحاظ ارز چطور برایشان صرف کند. امسال که محصول پسته ایران به طور خاص ناچیز بوده است، احتمال دارد که مغز کال از ترکیه برای صادرات مجدد به ایران وارد شود.

در ماهنامه پیشین دنیای پسته (شماره ۳۰)، قسمت اول گفت‌وگو با مهدی آگاه در مورد تاریخچه تولید مغز سبز پسته، تحت عنوان «زهر د پسته ایران» به چاپ رسید. در این شماره، قسمت آخر این گفت‌وگو که عمدتاً وضعیت طرف تقاضای این محصول در آن روایت شده است را می‌خوانید.

آقای آگاه! بزرگ‌ترین بازار مغز سبز ایران کجاست؟

آلمان بزرگ‌ترین مصرف‌کننده مغز سبز ایران با اختلاف فاحش در میزان مصرف است؛ در آمریکا تا به حال کسی یک کیلو مغز سبز نه دیده و نه مصرف کرده است؛ در انگلیس هم همین‌طور. اما تا به حال حدود ۷۰ درصد مغز سبز تولید شده در آلمان مصرف شده است، ۲۰ درصد به فرانسه می‌رود، ۱۰ درصد هم به سایر مقاصد اروپایی صادر می‌شود.

دلیل محبوبیت مغز سبز در آلمان چیست؟

علاوه بر سابقه تاریخی آلمان در مصرف مغز سبز، لوکس بودن و گران بودن مغز سبز است که در آلمان امتیاز محسوب می‌شود. زمانی در یک نمایشگاه شرکت کرده بودم که یک رستوران‌دار معروف از پاریس آمد و گفت: من مغز کال کیلویی ۵۰ یورو می‌خرم، اما قیمت عمده فروشی آن ۲۸ یورو است. چرا شما ایرانی‌ها کاری نمی‌کنید که ما بتوانیم حدود ۳۵ یورو مستقیم از شما بخریم؟ گفتیم شما که رستوران‌دار هستید چه اصراری دارید کالای ۵۰ یورویی بخرید؟ گفت عده‌ای هستند که می‌دانند مغز سبز پسته خیلی گران است، اگر آن را در کالباس یا گوشت یا غذاهای دیگر ببینند، می‌گویند حتماً این گوشت هم خوب است، چون قیمت آن مغز چند برابر قیمت گوشت بوده است. پس طرف می‌گوید کالباسی که مغز سبز داخلش باشد، حتماً مایقی

فرانسوی‌ها که آشپزهای معروفی هستند، چرا مغز سبز خیلی به فرانسه نرفته است؟

زیرا پسته را اگر برشته نکنید، کالای بامزه‌ای نیست. فرانسوی‌ها بیشتر دنبال مزه و طعم غذا هستند تا ظاهر و زیبایی آن. اینکه مصرف مغز سبز در آلمان بالا است، فقط و فقط به خاطر رنگ آن است. در آلمان هیچ کالای تازه‌ای را نمی‌توانید با ترکیب رنگ‌های شیمیایی بهبود بخشیده و بفروشید. مثلاً در بستنی از پودر مغز سبز پسته برای رنگ سبز بستنی استفاده می‌شود. فقط در مواد غذایی خشک اجازه مصرف رنگ دارید. رنگ سبز هم در هیچ چیز دیگری به جز مغز سبز پسته نداریم. در ایران هم از بعضی‌ها که باقلا را به جای مغز سبز پسته می‌فروختند شکایت شد، چون خسارات عظیمی متوجه سلامت کسانی می‌شد که بیماری فایبوس (حساسیت به باقلا) داشتند.

به کدام بازارها از نظر لوکس پسند بودن و اهمیت به زیبایی مغز سبز خوشبین هستید؟

عمدتاً به همان بازارهایی که تا به حال صادر می‌شده است. مصرف می‌تواند از این هم خیلی بالاتر برود.

بعضی‌ها می‌گویند در بازار چین هم عده‌ای هستند که خیلی ثروتمندند و پسته را می‌پسندند، ولی شاید با مغز سبز آشنایی ندارند.

احتمالاً آن چینی‌ها کسانی بودند که به اروپا به خصوص آلمان سفر کرده بودند و با مغز سبز و مصرف آن آشنا شدند. چین افرادی بیشتر تا به حال جذب برندهای لوکس اروپایی در کیف و کفش و عطر بوده‌اند تا کالاهایی مثل مغز سبز پسته. چنانچه رشد این طبقه مصرف‌کننده ثروتمند چینی ادامه یابد، می‌توان چین را مصرف‌کننده بزرگ مغز سبز در آینده تصور کرد.

آیا قیمت مغز سبز از قیمت پسته با پوست تبعیت می‌کند؟

خیر. قیمت پسته همیشه به دلار تعیین می‌شود. سال‌های سال تنها بازار ما آمریکا بود و بازار صادراتی ما غیر از آمریکا هیچ جای دیگری نبود. بعد به تدریج کشورهای عربی و ژاپن اضافه شدند. باز هم حضور

اروپایی‌ها در کار نبود. قیمت پسته به دلار باقی ماند. اینکه ما پسته را به اُنس و به دلار می‌شناسیم به خاطر آمریکا است که زمانی تنها مصرف‌کننده بود و گرنه اصلاً اُنس معنی نمی‌داد و می‌بایست اندازه پسته را به گرم می‌سنجیدیم.

چند صد سال قبل از اینکه ما کار مغز سبز را شروع کنیم، قیمت مغز سبز سیسیل به مارک آلمان بود. امروز هم طبق سنت همیشگی مغز سبز پسته را به یورو (هر یورو تقریباً ۲ مارک (پول سابق آلمان) است) معامله می‌کنند و پسته را به دلار. زمانی هر یورو ۱,۴۹ دلار بود و زمانی هم ۸۰ سنت بود؛ یعنی در طول زمان، قیمت یورو به دلار ۱۰۰ درصد نوسان داشت. بنابراین موقعی که به ۸۰ سنت رسیده بود، تولید مغز سبز صرف نمی‌کرد. امروز که یورو معادل ۱,۱۷ دلار است، ممکن است نسبت به پارسال کفه به طرف مصرف مغز سبز چرخیده باشد. بنابراین، اینکه باغدار، پسته را کال بچیند یا رسیده، تا اندازه زیادی بستگی به نرخ تسعیر یورو به دلار دارد.

یعنی قدرت خرید اروپایی‌ها بهتر شد؟

قدرت خرید اروپایی‌ها چنانچه با پول ملی اروپایی‌ها (یعنی یورو) سنجیده شود، حداکثر به اندازه افزایش راندمان تولید یعنی ۱ تا ۲ درصد در سال تغییر می‌کند. اما نرخ یورو به دلار، بستگی به انتظارات بازار داشته و می‌تواند در سال ۱۰ الی ۲۰ درصد هم نوسان داشته باشد. فرض کنید نرخ یورو در یک سال نسبت به نرخ دلار افزایش یا

کاهش داشته باشد، در نتیجه قیمت نفت یا سوخت یا پسته که در بازار بین‌المللی به دلار قیمت می‌خورند، به همان میزان کاهش یا افزایش خواهد داشت.

فکر می‌کنید بازار مغز سبز تا چه حد پتانسیل داشته باشد؟

در اوج کار، مصرف اروپا به حدود ۲۵۰۰ تن در سال رسید و این زمانی بود که هر یورو بین ۱,۴۰ تا ۱,۵۰ معامله می‌شد و توجه داریم که در ایران عمدتاً وابستگی ریال به دلار است، نه به یورو. در آن زمان من حدود ۴۰۰ تن می‌فرستادم، آقای ارجمند هم حدود ۴۰۰ تن و آقای جلال‌پور هم همین حدود را می‌فرستاد؛ یعنی ۱۲۰۰ تن فقط ما سه نفر صادر می‌کردیم. الان شنیدم مصرف تا حدی پایین آمده، چون نرخ یورو به دلار اُفت داشته‌است.

احتمالاً اگر بشود از طریق بازارهای مجازی به مصرف‌کننده‌های کوچک‌تر مثل رستوران‌ها به طور مستقیم مغز سبز را فروخت، پتانسیل بازار خیلی بیشتر است. در همه کشورهای که مغز سبز توزیع می‌شود، این کالا خیلی گران به دست مصرف‌کننده می‌رسد. اگر شرکتی بود که مغز سبز را به صورت اینترنتی-پستی توزیع می‌کرد، مثل سایر کالاها که امروزه افراد با پست می‌فرستند و دیگر کسی به مغازه نمی‌رود تا آنها را بخرد، قیمت خرده‌فروشی به قیمت عمده‌فروشی مغز سبز نزدیک می‌شد و در چنین صورتی بازار مغز سبز می‌تواند تا چندین برابر رشد داشته باشد.

چه باعث شده اینقدر گران شود؟

مغز سبز از پسته کال دچار هیچ محدودیتی در عرضه نمی‌شد و تا ۱۰ برابر میزان فعلی نیز قابلیت تولید داشت.

آیا هزینه تولید مغز سبز نسبت به پسته با پوست کمتر است؟

بله، برای باغدار خیلی کمتر است، چون زودتر می‌چیند.

منظورم فرآوری و تشکیلات تولید آن است؛ یعنی چیزی که به عنوان ماده نهایی مغز سبز است.

چطور می‌توان هزینه تولید و فرآوری دو کالایی را با هم مقایسه کرد که قیمت یکی از آنها در بازار سه برابر دیگری است؟! حتماً هزینه‌های تولید کالای گران‌تر بیشتر از کالای ارزان‌تر بوده، وگرنه همه سراغ تولید مغز سبز می‌رفتند. به طور مثال، فرآوری مغز سبز پسته در وضعیت فعلی به رنگ‌بندی با چشم و نیروی کار انسانی نیاز دارد. حال آنکه پسته خندان چنین هزینه‌ای ندارد. به طور مثال، کارگاهی که سالانه ۴۰۰ تن مغز سبز تولید می‌کند، برای انجام مراحل مختلف تقریباً ۲۰۰ کارگر را در تمام طول سال مشغول نگه می‌دارد. برخلاف فرآوری پسته خندان که با یک دهم آن نیروی انسانی می‌توان فرآوری نمود.

چرا تولید این محصول کم است؟

چون این کالا یک بازار سنتی داشته است که از ۴۰۰ تن طی سال‌های متمادی با مغز سبز پسته ایران و ترکیه به ۲۵۰۰ تن افزایش یافت که نسبت به میزان تولید پسته عدد کمی است. انقلابی در شیوه توزیع و بازاریابی نیاز است تا با ایجاد بازار بتوان تولید را افزایش داد.

گفته می‌شود عده‌ای وارد این بازار شدند، اما نتوانستند ادامه دهند.

دلیل آن چه بوده؟

دو عامل در شکست افراد در بازار مغز سبز مؤثر بوده است؛ ۱- محدودیت بازار در کشوری خاص و خریداران معدود؛ که این مورد نیاز به انقلابی در بازاریابی و نحوه عرضه به مصرف‌کنندگان خرد دارد.

۲- محدودیت تولید مغز سبز بدون باقیمانده سموم؛ که نیاز به تحولی در مبارزه غیرشیمیایی با آفات نباتی دارد.

به تولیدکنندگان کالباس می‌گفتند علاوه بر ادویه، مغز سبز پسته هم خودمان به شما می‌دهیم. این که بگویند خودمان مغز سبز شما را تأمین می‌کنیم، خیلی در اروپا ارزش دارد، چون در آنجا خرده‌فروشی مسئله است، هزینه دارد. بنابراین، اگر کسی از ایران یا از جایی نزدیک اروپا، شروع به توزیع اینترنتی مغز سبز به خریدارهایی در اروپا کند، به نظرم کارش خیلی خیلی می‌گیرد.

اینکه مغز سبز زود برداشت می‌شود، آیا ریسک مربوط به افلاتوکسین را هم پایین می‌آورد؟

بسیار زیاد. من که هیچ وقت با مسئله افلاتوکسین در مغز سبز روبه‌رو نبودم. قبل از اینکه پسته‌ها تَرَک بخورند و خندان یا زودخندان شوند، از درخت چیده می‌شوند، پس مسئله افلاتوکسین ندارند؛ مگر اینکه کسی با مغز پسته رَوَای آن را مخلوط کرده باشد؛ وگرنه خود مغز کال نمی‌تواند افلاتوکسین داشته باشد.

الان معضل اصلی مغز سبز، باقیمانده سموم است. آقای جهانگیر ارجمند یا خیلی‌های دیگر، تا مطمئن نشوند و تا گواهی اروپایی روی آن نگیرند، خرید نمی‌کنند.

طبق صحبت‌های شما عرضه هم کم است.

بله، البته برای شرکت‌هایی که بخواهند مقررات سخت اروپا در رابطه با میزان باقیمانده سموم را رعایت کنند، عرضه کم است و اگر این محدودیت نمی‌بود، تولید

یعنی آن توزیع کننده حاشیه سود خیلی بالایی برای مغز سبز دارد؟

حالت مونوپولی دارد. این یک کاری است که تخصص می‌خواهد. خریدارها اغلب کوچک هستند. برای پسته با پوست شما یک قرارداد می‌بندید و ۷۰۰ تن پسته یک جا می‌خرید و یا می‌فروشید. اما فرض کنید با یک کانتینر ۲۰ تن مغز سبز صادر می‌کنید، اما فروشش به مصرف‌کننده صنعتی حدود ۲ تن در هر نوبت بیشتر نیست. هزینه‌های فروش در اروپا که بسیار بالا است، بستگی به تناژ ندارد و تحمیل این هزینه‌ها بر تناژ پایین مغز سبز عامل عمده گرانی در خرده‌فروشی این کالا است. پس لازم است که در این بازار یک تحولی ایجاد شود. اگر کسانی در اروپا سیستمی درست می‌کردند که بتوان مغز سبز را اینترنتی فروخت و به مشتری تحویل داد، عالی می‌شد. چون در فروش اینترنتی به علت حذف نیروی انسانی از چرخه فروش بسیاری از این هزینه‌ها کاهش می‌یابد. من زمانی به یک نمایشگاه در ژاپن رفته بودم، مصرف‌کننده‌ای بود که می‌گفت من ماهانه یک کیلو مصرف مغز سبز دارم! ماهی یک کیلو مغز سبز را چطور باید بخرد؟ به ترکیه برود یا بیاید ایران بخرد؟!

در آلمان هم که مصرف نسبتاً زیاد و خوب است به این علت است که تمام کارخانه‌های تولید ادویه علاوه بر ادویه، مغز سبز هم به کالباس فروشی‌ها می‌فروشند. کالباس گوشت، ادویه می‌خواهد؛ پس ادویه فروشان

پسته ایران؛ خاستگاه صنعت پسته آمریکا

سحر نخعی

دبیر کمیته بازرگانی انجمن پسته ایران

پلاک درخت پسته مادر در ایستگاه تحقیقات آمریکا که بذر آن از ایران بوده است

سیمران ستهی گزارشگر مستقلى است که در زمینه علوم، مواد غذایی و فرهنگ گزارش تهیه می‌کند و در دو سال اخیر کتاب و پادکست ارائه شده توسط وی توانسته مقام بهترین تولیدات در حوزه مواد غذایی را به خود اختصاص دهد. در ادامه، یک مقاله از ستهی که در ۵ مهرماه امسال در وبسایت newfoodeconomy.org منتشر شده، آورده شده است.

روز چهارشنبه ۲۶ سپتامبر ۲۰۱۸، رئیس جمهوری آمریکا، دونالد ترامپ، در مجمع عمومی سازمان ملل از موضع خود مبنی بر اعمال مجدد تحریم‌های تجاری علیه کالاهای ایرانی دفاع کرد. این تحریم‌ها قبلاً به دنبال تفاهم هسته‌ای ۲۰۱۵ با امضای رئیس‌جمهور سابق آمریکا، باراک اوباما، لغو شدند که اخیراً توسط ترامپ دوباره اعمال شدند. تصمیم جدید ترامپ صنایع بزرگی در ایران را تحت تأثیر قرار خواهد داد؛ از فرش و اتومبیل گرفته تا مواد غذایی. اما یک کالای با اهمیت و خاص، تأثیر تحریم‌های بین‌المللی و عواقب این سیاست‌ها را خیلی خوب نشان می‌دهد؛ پسته!

امروز صنعت سود آور پسته آمریکا در سرتا سر جهان شناخته شده است. جدا از بحث مبدأ و منشأ این محصول، دیدن موفقیت بزرگ آمریکا در تولید پسته لذت‌بخش است، اما تاریخچه پنهان آن جذاب‌تر است؛ داستانی که نشان می‌دهد چگونه این پسته کوچک سرنوشت و تاریخ ایران و آمریکا را به هم گره زده است.

در دهه ۷۰ میلادی سالانه حدود ۱۰ هزار تن پسته از ایران وارد آمریکا می‌شد. آن زمان مرسوم بود که برای پنهان کردن لکه‌های روی پوست استخوانی پسته آن را رنگ می‌کردند تا ظاهر مطلوبی به خود بگیرد (طرفداران پسته به آسانی از نوک انگشتان قرمزشان تشخیص داده می‌شدند). آن زمان تولید داخل آمریکا ناچیز، ولی در

حالی تغییر بود، البته نه به خاطر تغییر در کشاورزی یا ترجیحات غذایی، بلکه به دلیل رابطه ناپایداری که بین آمریکا و ایران به عنوان یکی از قدیمی‌ترین تمدن‌های دنیا وجود داشت. صبح روز چهارم نوامبر ۱۹۷۹، صدها دانشجوی پزشکی و مهندسی ایرانی که در آمریکا به «متحجرین تفنگ به دست» معروف شدند از دیوار سفارت آمریکا در تهران بالا رفتند و ۶۶ دیپلمات و کارمند آمریکایی را به گروگان گرفتند. این اقدام در واکنش به حمایت مداوم آمریکا از شاه مخلوع ایران صورت گرفت. محمدرضا پهلوی که در سال ۱۹۵۳ با حمایت سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا به منظور تداوم نفوذ غرب بر منابع عظیم نفتی ایران به قدرت رسیده بود، در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی ایران به مصر فرار کرد، اما در اواخر اکتبر ۱۹۷۹ جیمی کارتر رئیس‌جمهور وقت آمریکا به وی اجازه داد تا برای درمان پزشکی وارد آمریکا شود. ورود شاه به آمریکا به منزله حمایت غرب از رژیم سرنگون شده پهلوی قلمداد شد و باعث سرازیر شدن

سیل دانشجویان انقلابی به سفارت آمریکا شد. انتقاد شدید ملت آمریکا از گروگان‌گیری در ماه آوریل به اوج خود رسید و با ناکام ماندن تلاش نظامی برای نجات گروگان‌ها، تشدید هم شد. کارتر به تلافی این اقدام، ورود کالای ایرانی به آمریکا را به طور کامل تحریم کرد که این شامل پسته محبوب هم می‌شد. متحدان آمریکا از ممنوعیت تجاری علیه ایران حمایت کردند و دسترسی باغداران ایرانی به منابع مالی و صادرات را به شدت محدود کردند. برای باغداران ایرانی حفظ تولید در اشل بالا سخت شد. در آمریکا اما تقاضا برای پسته مثل همیشه بالا بود و تولیدکنندگان آمریکایی قدم به وادی تولید پسته گذاشتند. تولید پسته در سال ۱۹۸۰ فقط در کالیفرنیا که امروز اکثریت تولید پسته امروز آمریکا در آنجا متمرکز است، حدود ۱۲ هزار تن شد.

۵۲ گروگان باقیمانده در سفارت آمریکا در ژانویه ۱۹۸۱، چند دقیقه بعد از مراسم سوگند یاد کردن رئیس‌جمهور جدید،

رفسنجان که در فلات مرکزی ایران واقع شده، نه تنها زادگاه پسته است، بلکه متنوع‌ترین ارقام پسته را پرورش می‌دهد. وایتیهوس که به حق لقب «پدر صنعت پسته آمریکا» براننده اوست آن رقم موفق را «کرمان» نام نهاد.

تقریباً نیم قرن بعد در سال ۱۹۷۶، اولین محصول تجاری رقم پسته کرمان در آمریکا به ثمر رسید و در حدود ۹۰۰ تن پسته برداشت شد. رقم کرمان که امروز هم رقم اصلی پسته در آمریکا محسوب می‌شود درشت، خندان و پرمغز است. در سال ۲۰۱۷ برداشت پسته آمریکا به ۴۵۰ هزار تن رسید. همه اینها نتیجه کاشت یک دانه پسته ایرانی به وزن یک چهلیم انس بود. از تحریم‌ها همچنان به عنوان ابزاری برای سیاست‌های خارجی آمریکا استفاده می‌شود و برای تولیدکنندگان پسته در داخل آمریکا سرچشمه چالش و آرامش محسوب می‌شوند. رفع تحریم‌های تجاری در سال ۱۹۸۶ برای تولیدکنندگان پسته آمریکا نقطه عطفی بود؛ آمریکا تجارت با ایران را از سر گرفت و پسته ایرانی دوباره راه خود را در قفسه‌های سوپرمارکت‌های آمریکا پیدا کرد. هم زمان درختان پسته آمریکا هم به اوج بلوغ خود نزدیک می‌شدند. این رقابت باعث ایجاد لایه جدیدی از یک بازی سیاسی - اجتماعی شد؛ تولیدکنندگان و ضباطان آمریکایی که نگران بودند واردات پسته ایرانی موقعیت فروش محصول آنها را به خطر بیندازد، درخواست خود را به کمیسیون تجارت جهانی ارائه دادند. آژانس فدرال موافق بود که قیمت پسته ایرانی می‌تواند تهدیدی برای تولید داخل آمریکا محسوب شود، از این رو بر پسته خشک در پوست ایرانی تعرفه وارداتی بالای ۲۱۴ درصد تحمیل کرد. این تعرفه ضد دامپینگ حامی تولید داخل، ژوئن امسال تمدید شد و همچنان تا امروز بر قوت خود باقی است.

مدیر اجرایی انجمن باغداران پسته آمریکا، ریچارد ماتویان، معتقد است آمریکا گوی سبقت تولید پسته را از سال ۲۰۰۸ از ایران ربوده و تبدیل به بزرگ‌ترین تولیدکننده پسته دنیا شده است. ایران و آمریکا از آن زمان تا کنون در رتبه اول و دوم بودن در تولید پسته به شدت با هم رقابت دارند و در مجموع عرضه کننده ۸۰ درصد پسته دنیا هستند. ماتویان می‌گوید: «صرف نظر از سال‌های به شدت کم محصول، آمریکا بزرگ‌ترین تولیدکننده پسته خواهد ماند. کمبود آب در ایران میزان تولید این کشور را پایین خواهد آورد و آمریکا به افزایش سطح زیر کشت خود ادامه خواهد داد.»

سحر نخعی سخنگوی انجمن پسته ایران می‌گوید: «درست است که در حال حاضر کمبود آب و افت کیفیت آن چالش‌های اصلی در مناطق سنتی پسته کاری در ایران محسوب می‌شوند، اما تولید پسته ایران با توجه به افزایش سطح زیرکشت پسته در سایر استان‌های پسته‌خیز ایران روند ثابتی طی خواهد کرد.»

با این حال، حتی اگر روند تولید در ایران ثابت بماند، فعالین صنعت پسته ایران با محدودیت جدید صادرات به آمریکا

رونالد ریگان، آزاد شدند. اگرچه تحریم‌های تجاری نهایتاً طبق توافق طرفین رفع شد (رفع تحریم‌ها منوط به آزادسازی کامل گروگان‌ها بود)، اما تولید پسته در آمریکا به طور غیرقابل بازگشتی در حال افزایش بود. طبق گفته محققین مرکز تحقیقات دانشگاه دیویس آمریکا، «پسته به مهم‌ترین و موفق‌ترین محصول کشاورزی قرن بیستم در آمریکا تبدیل شد.»

خاستگاه پسته از آسیای میانه و جنوب غربی است، جایی که در ابتدا پسته وحشی رشد کرد. پسته که یکی از اعضای خانواده بادام هندی محسوب می‌شود، هزاران سال بود که به عنوان غذا و دارو مصرف می‌شد. براساس روایت‌های تاریخی از حدود ۶۰۰۰ سال قبل از میلاد مسیح این درخت وحشی بومی سازی شده و در تپه‌های شیب‌دار افغانستان و جنوب شرقی ایران و بعدها کل امپراطوری ایران کشت می‌شده است. کم‌کم پای پسته به غرب هم باز شد و در سال ۳۰ میلادی جزئی از آشپزی رومی‌ها و اسپانیایی‌ها هم شده بود. بعدها در هزاره اول میلادی، جاده ابریشم پای تجارت این محصول را به اروپای جنوبی، آفریقای شمالی و چین هم باز کرد.

قرن‌ها بعد، در اواسط دهه اول قرن نوزدهم میلادی، پسته به آمریکا رسید. مشتری پر و پا قرص پسته در آمریکا مهاجرانی بودند که از خاورمیانه به نیویورک آمده بودند. رابطه پسته با آمریکا در سال ۱۹۰۴ عمیق‌تر شد، چون برای اولین بار پسته در خاک آمریکا توسط وزارت کشاورزی آمریکا (USDA) کاشته شد. البته قسمتی از باغاتی که احداث شد، کلکسیونی از گونه‌های مختلف پسته بود که برای اهداف تحقیقاتی زیر کشت رفته بود، نه تولید تجاری.

در آن زمان، ایران پیشروی بی‌رقیب تولید پسته در دنیا بود. اما بخشی از تغییراتی که در بازار در حال وقوع بود از سال ۱۹۲۹ شروع شد که گیاه‌شناسی به نام ویلیام وایتیهوس برای جمع‌آوری بذره‌های مختلف پسته به خاورمیانه سفر کرد. آقای وایتیهوس که یکی از کارمندان وزارت کشاورزی آمریکا بود، سرزمین پارس را زیر پا گذاشت تا پسته‌هایی پیدا کند که در آمریکا قابل کشت باشد. ماه‌ها بعد وی به آمریکا بازگشت و امیدوار بود بتواند ۱۰ کیلو نمونه پسته‌ای که از ایران آورده بود را در آمریکا بکارد. پسته در اقلیمی که تابستان‌های خشک و طولانی و زمستان‌های ملایم داشته باشد رشد می‌کند، پس قرعه به نام دره ساکرامنتو افتاد که به لحاظ کشاورزی خاک حاصلخیزی داشت و میزبان پسته‌های آقای وایتیهوس شد.

سال‌ها طول کشید تا وایتیهوس نمونه‌هایش را آزمایش کند. وی به دقت به درختان رسیدگی می‌کرد و تغییر تدریجی رنگ دانه‌های پسته را از سبز کم‌رنگ به زرد و صورتی مشاهده می‌کرد. اما از هزاران دانه‌ای که وی جمع کرده بود، فقط یکی با اقلیم آن منطقه سازگار بود.

به گفته یکی از مسئولین انجمن باغداران کالیفرنیا «وایتیهوس آن دانه پسته را از یکی از باغات متعلق به خانواده آگاه که از تولیدکنندگان با سابقه پسته در رفسنجان بودند، برداشته بود.»

علیرغم پافشاری ترامپ برای جایگزینی «ایده وطن پرستی» به جای «ایدئولوژی جهانی شدن» یک چیز یادمان نرود: **اگر ایران نبود آمریکا نه پسته آجیلی داشت، نه صنعت پسته!** در پایان یادی کنیم از سیاستمدار فرانسوی آقای ژان انتلم بریلات که در کتاب «فیزیولوژی مزه» (۱۸۲۵) می‌گوید: «سرنوشت ملت‌ها فقط بستگی به نحوه تغذیه آنها دارد». امروزه هیچ کشوری در زمینه منابع کشاورزی ۱۰۰ درصد خودکفا نیست. پس باید گفت: سرنوشت ملت‌ها محدود به نحوه تغذیه خودشان نیست، بلکه به چگونگی غذا رساندن به یکدیگر بستگی دارد و سرنوشت‌شان اینگونه به هم گره می‌خورد.

صنعت پسته ایران شده است. «جدا از آن، تشدید جنگ تجاری میان آمریکا و چین می‌تواند به عنوان یک عامل بازدارنده عمل کند؛ حدود ۷۰ درصد از پسته آمریکا صادر می‌شود و بیش از نیمی از این میزان به ارزش ۳۳۹ میلیون دلار به چین می‌رود. ماتویان می‌گوید: «به دلیل تعرفه‌های جدید وضع شده علیه پسته آمریکا، سهم بزرگی از این بازار نصیب پسته ایرانی خواهد شد.» باب کلاین، مدیر کمیته اجرایی پسته آمریکا، می‌گوید: «صرف‌نظر از رقابت صادراتی این دو کشور با هم، مسلم است که تقاضا برای مصرف پسته همیشه وجود خواهد داشت. تولید جهانی جوابگوی میزان تقاضای جهانی نیست، پس هر قدر محصول تولید شود برایش بازار وجود دارد.»

مواجه‌اند. رفع تحریم‌های تجاری علیه ایران در سال ۲۰۱۶ تأثیر چندانی بر بازار داخلی پسته آمریکا نگذاشت، چرا که تعرفه بالای ضد دامپینگ همچنان پا بر جا بود. در آن زمان مغز پسته ایرانی بود که توانست بعد از رفع تحریم‌ها جایی در بازار پسته آمریکا پیدا کند (مورد استفاده آن در بستنی، شیرینی کانونلی و سایر شیرینی‌جات است) چون که مغز پسته از تعرفه گمرکی ضد دامپینگ معاف بود. در حال حاضر، به دلیل اعمال مجدد تحریم‌ها توسط ترامپ، وضعیت صادرات حدود ۵۰۰ تن مغز پسته ایرانی در خطر است. سحر نخعی دغدغه اصلی را تأثیر تحریم‌ها بر بازار پسته ایرانی می‌داند. «ایجاد محدودیت‌های مالی و بانکی بار دیگر باعث تحمیل و افزایش هزینه‌های تجارت در

گزارش سالانه پسته ترکیه

دبیرخانه انجمن پسته ایران

تولید پسته

جنوب شرقی ترکیه که به منطقه آناتولیای جنوب شرقی معروف است از دیرباز منطقه سنتی کاشت پسته محسوب می‌شود. استان‌های غازی آنتپ، شانلی اورفا، آدیامان، سیرت، کیلیس، کاهرامانماراس و ماردین مهم‌ترین مناطق تولید تجاری پسته هستند و سهم‌شان از تولید پسته ترکیه ۹۵ درصد است؛ حدود ۴۰ درصد از این سهم را غازی آنتپ دارد. ۵ درصد باقیمانده تولید پسته متعلق به مناطق اژه، مدیترانه و مارمارا است. به گزارش بازار بورس کالای غازی آنتپ، از مجموع ۸۱ استان ترکیه ۵۶ استان زیر کشت پسته است. طی ۱۰ سال گذشته روند تولید پسته در سایر مناطق (به جز آناتولیای جنوب شرقی) در حال افزایش است.

در سال‌های اخیر، تولیدکنندگان و تجار فعال در صنعت پسته برای شکستن سیکل طبیعی «سال آوری پسته» به فعالیت‌هایی از قبیل ترویج فعالیت‌های به‌زراعی (بهبود کیفیت کاشت، داشت و برداشت) به خصوص در بعضی از قسمت‌های آناتولیای جنوب شرقی روی آورده‌اند. در ترکیه، پسته اکثراً به صورت دیم کشت می‌شود و آبیاری این درخت خیلی مرسوم نیست. تفکر رایج راجع به درخت پسته این است که این درخت در شرایط معمولی و خاک فقیر هم می‌تواند به‌طور طبیعی رشد کند. این تفکر ممکن است درست باشد، اما در عمل ثابت شده که عملکرد درخت در خاک غنی همراه با آبیاری بهتر است. در سال‌های اخیر، باغ‌های بیشتری آبیاری می‌شوند تا در

اگرچه بارندگی امسال در منطقه آناتولیای جنوب شرقی خیلی دلچسب نبود، با این حال سال ۲۰۱۸ سالی پرمحصول برای پسته ترکیه محسوب می‌شود. میزان تولید پسته ترکیه امسال حدود ۲۱۰ هزار تن پیش‌بینی می‌شود که نسبت به سال گذشته افزایش داشته است. به گزارش مرکز هواشناسی ترکیه، امسال میزان بارندگی از سال بارشی گذشته (اکتبر ۲۰۱۶ تا ژوئن ۲۰۱۷) کمتر بوده است و حتی از میانگین معمول فصلی نیز پایین‌تر بوده است. با این حال، طبق گزارش دانشگاه هران در شانلی اورفا، بارندگی‌های ماه می امسال در شانلی اورفا و غازی آنتپ باعث افزایش تولید پسته شده است. این دو استان مناطق اصلی تولید پسته در ترکیه محسوب می‌شوند. به علاوه، در بهار امسال خوشبختانه خبری از سرمازدگی در دوره گلدهی درختان پسته نبود.

طبق آمار بازار بورس کالای غازی آنتپ (GTB)، میزان عملکرد محصول سال ۲۰۱۸ حدود ۱۰ درصد کمتر از پتانسیل آن در شرایط ایده‌آل خواهد بود. از دلایل اصلی این کاهش می‌توان به کاهش بارندگی، کمبود درختان نر، وجود بیماری‌ها و آفات پسته اشاره کرد. همچنین، در ماه اوت ۲۰۱۸ بارش‌های تگرگی که در منطقه مانیسا اتفاق افتاد به باغ‌های پسته آسیب زد، هر چند تأثیر چندانی روی عملکرد کلی درختان نداشت.

رقم سیرت چیزی بین رقم آنتپ و پسته ایرانی است. در ترکیه کیفیت مستقیماً به سایز مربوط می‌شود: بهترین کیفیت وقتی است که به ازای هر ۱۰۰ گرم پسته تعداد دانه‌ها ۹۰ عدد یا کمتر باشد. بین ۹۰ دانه تا ۱۰۰ دانه پسته درجه ۲ محسوب می‌شود. بین ۱۰۰ تا ۱۲۰ دانه پسته درجه ۳ و بیش از ۱۲۰ دانه پسته درجه ۴ محسوب می‌شود. با افزایش تولید نهال‌های جدید در شانلی اورفا و سیرت پتانسیل افزایش تولید پسته با کیفیت در آینده وجود دارد.

■ مصرف پسته

درصد زیادی از تولید پسته ترکیه در داخل مصرف می‌شود و بسته به در دسترس بودن و عرضه پسته در بازار میزان مصرف سال به سال فرق می‌کند. ستاً، ۳۵ درصد از مصرف داخل به صورت آجیلی است و بقیه آن در صنایع شیرینی‌پزی استفاده می‌شود، خصوصاً در دسرهای سنتی ترکیه مثل باقلوای پسته. در ۱۰ سال اخیر مصرف پسته در بستنی و شکلات هم افزایش قابل توجهی یافته است.

سال ۲۰۱۷ سال کم محصول ترکیه رقم خورد؛ ۸۰ هزار تن پسته برداشت شد که از سال‌های نا‌آور قبل هم کمتر بود. علت این امر، خشکسالی بود که در پاییز ۲۰۱۶ و زمستان ۲۰۱۷ در منطقه آناتولیای جنوب شرقی رخ داد. در نتیجه قیمت پسته بالا رفت و در ماه می ۲۰۱۸ به کیلویی ۲۲۰ لیر رسید. تا یک ماه قبل از آن زمان، قیمت پسته کیلویی ۹۰ لیر بود. ماه می آغاز ماه رمضان بود و طبیعتاً مصرف دسرهای سنتی به خصوص باقلوای پسته به‌طور قابل توجهی افزایش یافت. در خیلی از شهرهای ترکیه مثل بورسا و مالایتا تولیدکننده‌های شیرینی و دسر مجبور شدند گردو و فندق را جایگزین پسته در دسرهاشان کنند.

در سال‌های اخیر، بسته‌بندی مغزجات درختی در ترکیه به خصوص در مناطق ساحلی تولید پسته (اژه، مدیترانه و مارمارا) دو برابر شده است. خرید پسته بسته‌بندی شده از سوپرمارکت‌ها در شهرهای بزرگ در

برابر شرایط غیرعادی خشکسالی محافظت شوند. اخیراً، به منظور بهبود روش‌های تولید و اقدامات حفاظت از درخت پسته فعالیت‌های تحقیقاتی و پژوهشی زیادی در دانشگاه‌های مناطق آناتولیای شرقی و جنوب شرقی در حال انجام است. تولیدکنندگان پسته و محققین پیش‌بینی می‌کنند که انتخاب رقم بهتر و فعالیت‌های به‌زراعی، مشکل تناوب باردهی درخت پسته را در آینده حل خواهند کرد. با این حال، در حال حاضر تأثیر این تناوب نقش مهمی در میزان تولید پسته ایفا می‌کند.

در سال تجاری ۲۰۱۸/۲۰۱۷، سطح زیر کشت پسته ترکیه ۳۲۸ هزار و ۸۰۴ هکتار گزارش شد که این عدد رشدی ۵ درصدی نسبت به سال ۲۰۱۶/۲۰۱۷ (۳۱۳ هزار و ۴۳۱ هکتار) نشان می‌دهد. به گزارش مرکز آمار ترکیه در سال ۲۰۱۸، حدود ۴۷ میلیون و ۸۰۰ هزار اصله درخت بارده و ۱۹ میلیون و ۵۰۰ هزار اصله درخت پسته جوان در ترکیه وجود دارد. تعداد ذکر شده درختان بارده و جوان در سال ۲۰۱۸ نسبت به سال گذشته ۱۲ درصد افزایش داشته است. در طول ۵ سال اخیر تعداد درختان بارده ۳۰ درصد و تعداد درختان جوان ۵۷ درصد افزایش داشته و تعداد کل درختان پسته حدود ۳۶ درصد رشد داشته است. در گذشته ۱۰ سال طول می‌کشید تا درختان به بلوغ و باردهی کامل برسند، اما اکنون به دلیل بهبود فعالیت‌های به‌زراعی، بعد از ۵ سال از کاشت درختان، برداشت میسر شده است. در حال حاضر میانگین عملکرد پسته در سال‌های پرمحصول حدود ۴ کیلوگرم به ازای هر درخت و در سال‌های کم محصول حدود ۲ کیلوگرم است.

پسته ترکیه دو رقم اصلی دارد: ۱- رقم غالب غازی آنتپ که ریزتر و باریک‌تر از نوع ایرانی است. ارقام شانلی اورفا و غازی آنتپ شبیه هم هستند. ۲- رقم سیرت که ۱۵ درصد از کل تولید پسته ترکیه را شامل می‌شود. سیرت در مقایسه با رقم آنتپ میزان عملکرد بالایی دارد و تناوب باردهی در آن کمتر دیده می‌شود. سایز و شکل پسته

سال ۲۰۱۹ افتتاح شود. محققین دانشگاه‌های مختلف کشور ترکیه از بهبود وضعیت و شرایط نگهداری پسته حمایت می‌کنند، چرا که سال آوری پسته در ترکیه اهمیت نگهداری و انبارداری این محصول را دو چندان می‌کند. شرایط استاندارد انبارداری، نگرانی‌های امنیت غذایی مثل افلاتوکسین در پسته را نیز کاهش می‌دهد. بازار بورس کالای غازی آنتپ با استفاده از این سیستم انبارداری مجوزدار، سعی در کنترل نوسانات قیمت دارد که به این شکل تولیدکنندگان، مصرف‌کنندگان و تجار سود ببرند. هدف دیگر آنها افزایش شفافیت در میزان پسته موجود در انبارها از طریق این سیستم است که بتوانند مکانیسم قیمتی بر اساس عرضه و تقاضا را بهبود ببخشند.

دو سال پیش (سال تجاری ۲۰۱۷/۲۰۱۶) تجار ترکیه پسته بیشتری در انبارها ذخیره کردند، چون تولید آن سال پایین بود و انتظار می‌رفت قیمت‌ها در آن سال بالا بروند. سال ۲۰۱۷ طی ده سال گذشته در تولید کم، رکورد زد. به دلیل فروش مانده انبار در سال ۲۰۱۷ و انتظار تولید زیاد در سال ۲۰۱۸، پیش‌بینی می‌شود در آغاز امسال میزان مانده انبارها به ۵۰۰ تن کاهش پیدا کند.

سیاست‌ها

دولت ترکیه سال‌ها است که از تولیدکنندگان پسته حمایت مستقیم نمی‌کند، اما به تولیدکنندگانی که در «سیستم ثبت کشاورزان» ثبت نام کرده باشند، یارانه‌های کشاورزی تعلق می‌دهد. در آغاز هر سال تقویمی، حمایت‌های دولتی توسط دولت اعلام می‌شوند. برای مثال در سال ۲۰۱۸ حمایت‌های ذیل به کشاورزان عضو تعلق خواهد گرفت:

- ۱۰۰۰ لیر ترکیه (۱۶۰ دلار) به ازای هر هکتار برای احداث باغ با نهال استاندارد
- ۴۰۰۰ لیر ترکیه (۴۶۲ دلار) به ازای هر هکتار برای احداث باغ با نهال مجوزدار
- ۱۰۰ تا ۱۰۰۰ لیر ترکیه (۱۶ الی ۶۱ دلار) به ازای هر هکتار برای کشاورزی ارگانیک
- ۵۰۰ لیر ترکیه (۸۰ دلار) به ازای هر هکتار برای فعالیت‌های به زراعی (GAP)
- ۱۴۰ لیر ترکیه (۲۳ دلار) به ازای هر هکتار برای سوخت و کود کشاورزی

افزافه شد. این اقدام به جبران افزایش تعرفه بر فولاد و آلومینیوم صادراتی از ترکیه انجام شد. ۱۵ اوت ۲۰۱۸ تعرفه مازاد به ۲۰ درصد تبدیل شد. بنابراین، در حال حاضر تعرفه وارداتی بر پسته آمریکا ۶۳،۲ درصد شده است و برای سایر کشورها ۴۳،۲ درصد است.

به دلیل پرمحصول بودن سال ۲۰۱۸ و کم ارزش شدن لیر ترکیه نسبت به ارزهای خارجی، تقاضا برای واردات کم خواهد شد. میزان واردات امسال ترکیه حدود ۵ هزار تن برآورد می‌شود (لازم به ذکر است میزان واردات به ترکیه از طریق میزان صادرات پسته از سایر کشورها به ترکیه محاسبه می‌شود).

بازار بورس کالای غازی آنتپ اعلام کرده که قرار است مرکزی تحت عنوان «تولید ایده‌آل پسته» با بودجه دولت ترکیه در غازی آنتپ به اجرا برسد. در این مرکز قرار است مطالعات علمی راجع به کیفیت و امنیت غذایی محصول با هدف افزایش تجارت و بهبود وجهه پسته ترکیه انجام گیرد.

مانده انبار

میزان مانده انبار پسته در ترکیه هر سال بسته به کم یا پرمحصول بودن آن سال فرق می‌کند. میزان تولید، تجارت و مانده انبار پسته ترکیه توسط دولت و انجمن‌های مربوط به پسته ثبت نمی‌شود. انجمن صنعت پسته غازی آنتپ در سال ۲۰۱۴ با هدف ایجاد سیستمی برای ثبت میزان تولید و مانده محصول تأسیس شد، اگرچه هنوز سیستم فعالی به این منظور ایجاد نشده است. تولیدکنندگان مغزجات درختی معتقدند وجود اطلاعات دقیق از نوسانات قیمت به خصوص در سال‌های کم محصول جلوگیری می‌کند، چرا که نوسانات تأثیر منفی بر مصرف صنعت مواد غذایی دارد.

به همین دلیل، بازار بورس کالا اقداماتی در زمینه افزایش تجارت و انبارداری کالای پسته تحت شرایط امن بعد از برداشت انجام داده است. این بازار توانست با کسب بودجه‌ای از دولت، یک انبار با ظرفیت ۱۰ هزار تن در غازی آنتپ تأسیس کند؛ که قرار است در

مقایسه با خرید عمده آن از آجیل فروشی‌ها بیشتر شده‌است. در حال حاضر، ۳۵ درصد از کل مغزجات درختی بسته‌بندی می‌شوند. بسته‌بندی مغزجاتی مثل پسته تأثیر مثبتی بر مصرف سرانه آن خواهد داشت. مصرف سرانه پسته در حال حاضر سالی حدود ۱،۶ کیلوگرم است.

بنا بر تخمین تولید بالای پسته در سال ۲۰۱۸ و طبیعتاً کاهش قیمت آن و افزایش قیمت سایر مغزجات (گردو و بادام)، پیش‌بینی می‌شود که مصرف پسته در سال تجاری ۲۰۱۸/۲۰۱۹ به ۱۷۶ هزار تن افزایش یابد؛ یعنی ۵۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل.

در حال حاضر قیمت پسته بعد از برداشت محصول امسال کاهش پیدا کرده‌است. قیمت مغز پسته زود برداشت شده عمده (که در باقلوا و سایر شیرینی‌های سنتی کاربرد دارد) الان حدود ۹۰ لیر ترکیه است (۱۴،۴۵ دلار آمریکا با نرخ برابری حدود ۶،۲۲۸ لیر به ازای هر دلار در تاریخ ۲۸ اوت ۲۰۱۸). یک ماه پیش قیمت همین مغز پسته حدود ۲۰۰ لیر بود (۳۲،۱۱ دلار آمریکا). قیمت‌های فعلی خرده فروشی پسته آنتپ خشک در پوست در استانبول حدود ۶۰ تا ۷۵ لیر (۹،۶۳ تا ۱۲،۰۴ دلار آمریکا) است.

تجارت پسته

در ترکیه بیشتر پسته تولیدشده در داخل به مصرف می‌رسد و فقط درصد کمی از آن صادر می‌شود. مقداری هم انبار می‌شود، برای سال بعد که ناآور است. از آنجا که سال ۲۰۱۷ سالی کم محصول بود، فقط ۵ هزار تن از پسته ترکیه صادر شد. بازارهای صادراتی شامل فلسطین اشغالی، اردن، عربستان سعودی، آذربایجان و کشورهای اروپایی مثل ایتالیا، آلمان و فرانسه هستند. امسال چون تولید پسته بیش از ۲ برابر سال گذشته است و برای مصرف داخل عرضه از تقاضا بیشتر خواهد بود، پیش‌بینی می‌شود صادرات پسته ترکیه به ۱۷ هزار تن برسد. تعرفه واردات پسته به ترکیه ۴۳،۲ درصد است. با این حال، در تاریخ ۲۵ ژوئن ۲۰۱۸، تعرفه مازاد ۱۰ درصدی نیز برای مغزجات وارداتی از آمریکا (بادام، گردو، پسته و پکان)

پرایمکس در ۱ آبان ۹۷ منتشر کرد

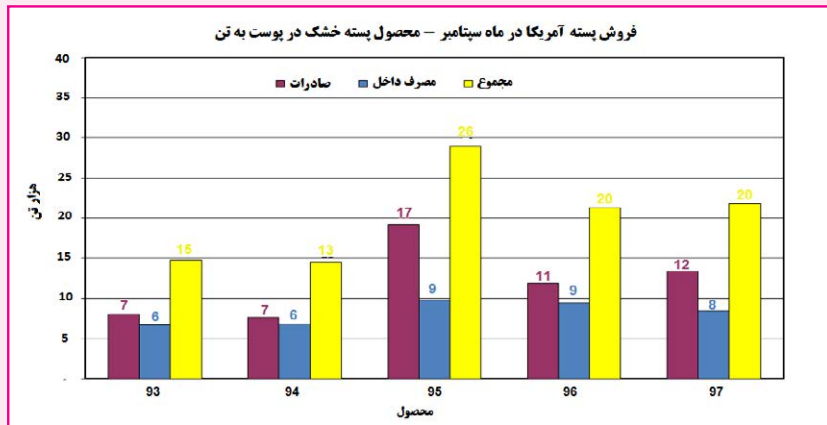
وضعیت فروش پسته آمریکا

تن کاهش پیدا می‌کند. ایران قرار است از سال گذشته ۱۲۰ هزار تن کمتر محصول عرضه کند؛ این کمبود محصول ایران را کالیفرنیا باید جبران کند؛ یعنی باید تقاضا را تا ۳۹۰ هزار تن افزایش دهد. در نتیجه، حتی بدون در نظر گرفتن رشد مصرف، تقاضای جهانی برای محصول پسته ۲۰۱۸ از عرضه آن ۴۵ هزار تن بیشتر خواهد بود. پیش فروش محصول جدید آمریکا (پسته درجه ۱ خشک در پوست ۲۶-۲۱) از اواخر ماه ژوئیه در قیمت‌های ۹,۲۶ تا ۹,۳۷ دلار به ازای هر کیلو برای بازارهای اتحادیه اروپا و قیمت‌های ۹ تا ۹,۱۵ دلار برای سایر بازارها آغاز گردید. اما قبل از پایان برداشت، قیمت اول فصل برای بازار اروپا کیلویی ۸,۳۸ دلار و برای سایر بازارها ۸,۱۶ دلار اعلام شد. قیمت‌های اول فصل از قیمت‌هایی که قبلاً معامله می‌شد، پایین‌تر بودند. در نتیجه خیلی از فرآوری‌کنندگان در دور اول مناقصه‌ای که توسط فروشگاه‌های همواره تخفیف و سوپرمارکت‌های بزرگ برای خرید یک سال آینده‌شان برگزار شده‌بود، شرکت نکردند. به نظر می‌رسد، تقریباً برای نصف محصول آمریکا در طول سه هفته اول اکتبر تعهد فروش داده شده (فروخته شده) و ۴۰ تا ۵۰ درصد آن برای عرضه در ده ماه آینده باقیمانده است.

از آنجا که فرآوری‌کنندگان دیدگاه‌های متفاوتی از روند تولید محصول ۲۰۱۸ داشتند، به همین ترتیب قیمت‌ها نیز دچار نوسانات غیرعادی بودند و شروع بسیار عجیبی برای بازار رقم خورد؛ هم فروشندگان و هم خریداران پُر از شک و تردید بودند، حتی بین قیمت‌های پیشنهادی از طرف فرآوری‌کنندگان برای هر کیلو پسته ۲۰ تا ۷۰ سنت تفاوت وجود داشت. البته به نظر می‌رسد اخیراً قیمت‌ها تا حدی به ثبات رسیده‌اند.

وزن کل پسته برداشت شده در آمریکا تا تاریخ ۲۳ مهر ۱۳۹۷ حدود ۴۴۰ هزار تن بوده و چین دوم تا حدود ۵ روز بعد از این تاریخ بیشتر ادامه نداشت. سهم ایالت کالیفرنیا ۹۹ درصد (۴۳۷ هزار تن) از کل تولید پسته آمریکا است. به نظر می‌رسد میزان محصول ۲۰۱۸ آمریکا قرار نیست به ۴۵۰ هزار تن برسد، ولی نزدیک به آن است.

مجموع فروش پسته آمریکا در ماه سپتامبر (۱۰ شهریور تا ۹ مهر ۹۷)، ۲۰ هزار تن بوده که این میزان بیانگر افزایشی ۲,۳ درصدی (حدود ۵۰۰ تن) نسبت به سال گذشته است. فروش داخلی آمریکا حدود ۹۰۰ تن (معادل ۱۰,۶ درصد) کمتر از سال گذشته بوده، اما میزان صادرات هزار تن (حدود ۱۳ درصد) بیشتر از سال گذشته بوده‌است.

اگر حدود ۲۳ هزار تن از محصول ۲۰۱۸ را برای تقاضای آخر سال و ۹۰ هزار تن تخمین مانده محصول انتقالی پایان سال را فاکتور بگیریم، در مجموع حدود ۳۴۰ هزار تن محصول قابل عرضه در سال تجاری ۲۰۱۸/۱۹ خواهیم داشت. میزان تقاضای امسال برای پسته را می‌توانیم از طریق فروش محصول ۲۰۱۷ و ارتباط آن با دو فاکتور مهم بررسی کنیم: ۱- وضعیت فروش به چین و ۲- سال بسیار کم محصول ایران. در سال ۲۰۱۷، از حدود ۳۲۰ هزار تن فروش پسته آمریکا، ۹۰ هزار تن آن فقط به چین صادر شد. حدس می‌زنیم امسال میزان تقاضا از چین ۵۰ درصد افت کند، یعنی احتمالاً فروش آمریکا به حدود ۴۵ هزار تن خواهد رسید؛ این بدین معناست که کل تقاضا برای پسته به ۲۷۰ هزار

گرچه افزایش ۲ درصدی در فروش سپتامبر امسال نسبت به سپتامبر سال گذشته چندان زیاد به نظر نمی‌رسد، اما با توجه به اینکه میزان مانده محصول پسته درجه یک از سال گذشته صفر است، این افزایش قابل توجه است. بنابراین اکثر ۲۰ هزار تن پسته‌ای که در سپتامبر فروخته شده از محصول جدید آمریکا است.

برداشت محصول تمام شده‌است و با اطمینان می‌توانیم بگوییم همانقدر که محصول ۲۰۱۷ یکی از بی‌کیفیت‌ترین محصول‌ها بود، کیفیت محصول امسال عالی است، هرچند پسته‌ها ریزند، خسارت آفات و زنگ‌زدگی پوست پسته ناچیز گزارش شده‌است. میزان پسته‌های دهن بست حدوداً ۲۰ درصد است. بسیاری از فرآوری‌کنندگان پسته را در سایزهای ۱۸-۲۲، ۱۹-۲۲ یا ۲۰-۲۲ پیشنهاد می‌دهند؛ همه این سایزها بین ۲۱,۵ تا ۲۲ دانه پسته در هر انس دارند. برای پسته‌های ریزتر سایزهای ۲۱-۲۷، ۲۱-۲۷ و ۲۲-۲۷ پیشنهاد می‌شود؛ برای این سایزها هم حدود ۲۵ دانه در هر انس در نظر گرفته می‌شود.

پسته خشک در پوست آمریکایی	از	تا
درجه یک سایز ۲۲-۲۰	۹,۳۰ دلار	۹,۵۰ دلار
درجه یک سایز ۲۶-۲۱	۸,۶۰ دلار	۸,۸۰ دلار
دهن بست	۶,۵۰ دلار	۶,۸۰ دلار

۵۵ سنت

* هزینه برشته کردن

نیکولز در ۱۷ مهر ۹۷ منتشر کرد

گزارش پسته آمریکا

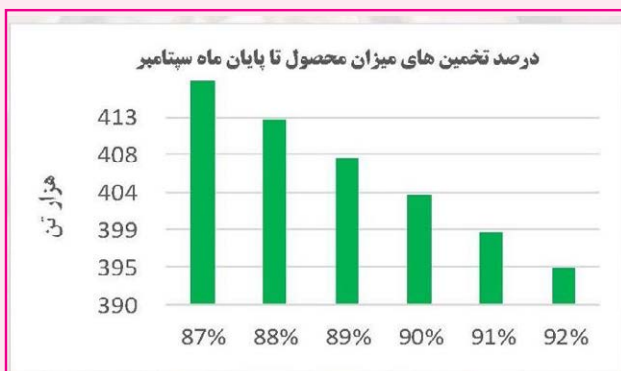
در همان محدوده‌ای هستند که این گروه از فعالین صنعت پیش‌بینی کرده‌اند. در نتیجه، انتظار داریم تا پایان فصل بهار قیمت‌ها ثبات داشته باشند، چرا که از آن زمان به بعد عواملی مثل روند مصرف و پیش‌بینی میزان محصول سال ۲۰۱۹ ایران و آمریکا در تغییر قیمت‌ها موثر خواهند بود.

تقاضا برای مغز پسته سال به سال در حال افزایش است. در سال تجاری ۲۰۱۷ فروش داخلی و صادرات مغز پسته ۳۰ درصد افزایش داشت. حجم زیاد پسته‌های وازد در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ عرضه مغز را بالا برد. امسال اما به دلیل کمبود پسته‌های وازد احتمال دارد عرضه مغز محدود باشد. قیمت‌ها با توجه به کیفیت‌های مختلف مغز احتمالاً یا ثابت می‌مانند یا اندکی بالاتر از سال تجاری ۲۰۱۷ خواهند بود. قیمت مغز ریز کیفیت پایین از کیلویی ۱۴,۳۰ دلار شروع می‌شود و مغز سالم با کیفیت نیز بسته به رنگ سبز مغز، میزان ضایعات و درصد مغز کامل قیمتی حول و حوش کیلویی ۱۵,۴۰ تا ۱۶,۵۰ دلار خواهد داشت.

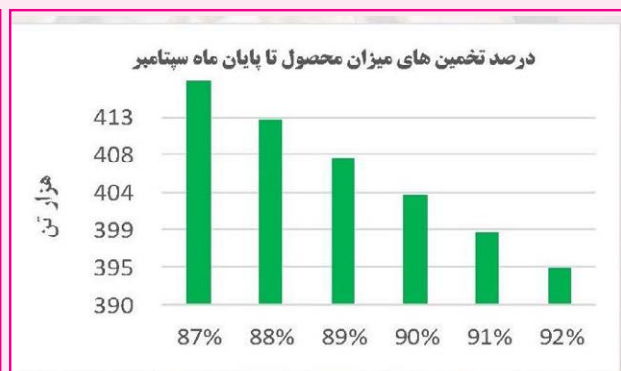
کمیته اجرایی پسته آمریکا (ACP) اطلاعات مربوط به میزان محصول را از ضباطان کالیفرنیا، آریزونا و نیومکزیکو دریافت می‌کند. طبق آمار این کمیته، ضباطان تا پایان سپتامبر (۸ مهرماه) حدود ۳۶۰ هزار تن پسته دریافت کرده‌اند، این در حالی است که در سال ۲۰۱۶ که در تولید پسته رکورد زدیم، تا پایان سپتامبر حدود ۳۸۰ هزار تن پسته ضبط شده بود. برای اطلاع از مقدار دقیق محصول امسال باید تا اواسط ماه نوامبر (۲۴ آبان) صبر کنیم، اما در حال حاضر تخمین می‌زنیم عدد نهایی تولید، حدود ۴۰۸ هزار تن باشد. نمودار شماره ۱ درصد تحویل محصول تا پایان ماه سپتامبر را نسبت به کل محصول در بازه زمانی ۱۰ ساله نشان می‌دهد. در خیلی از سال‌ها، بیش از ۹۰ درصد محصول تا پایان سپتامبر تحویل و ضبط شده‌است، اما از آنجا که محصول ۲۰۱۸ دیررس بود، به احتمال زیاد بعداً مشخص خواهد شد که کمتر از ۹۰ درصد محصول تا پایان سپتامبر ضبط شده باشد. نمودار شماره ۲ تخمین‌های میزان نهایی محصول ۲۰۱۸ را بر اساس درصد فرضی محصول برداشت شده تا پایان سپتامبر نشان می‌دهد. البته مقدار دقیق محصول نهایی ۲۰۱۸ خیلی هم مهم نیست. مهم این است که در محدوده‌ای باشد که ضباطان، صادرکنندگان و خرده‌فروشان پیش‌بینی کرده‌اند. تمام تخمین‌هایی که نمودار ۲ نشان می‌دهد،

برداشت پسته آمریکا رو به پایان است و بیش از ۹۹ درصد آن تا آخر این هفته برداشت می‌شود. تخمین زده می‌شود مقدار محصول امسال بین ۹ تا ۱۴ هزار تن بیشتر یا کمتر از مقدار ۴۰۸ هزار تن باشد. سطح خسارت آفات، به خصوص کرم نافه پرتقال (NOW) و زنگ زدگی پوست استخوانی پایین است. آلودگی به افلاتوکسین هیچ وقت به صفر نمی‌رسد، اما امسال سالی است که کمترین میزان آلودگی در یک دهه اخیر دیده شده‌است. امسال میزان پسته‌های دهن بست از ۲ سال گذشته بیشتر است. سائز پسته‌ها چالش بزرگی است، به طوری که خیلی از فرآوری کنندگان به جای آنس ۲۵-۲۱، آنس ۲۶ یا ۲۷ دانه پیشنهاد داده‌اند. هفته گذشته قیمت‌های بازارهای صادراتی اعلام شد. هم اکنون پسته خشک در پوست درجه یک آمریکایی سائز ۲۶-۲۳ یا ۲۷-۲۳ در حدود کیلویی ۸,۶۰ تا ۸,۷۰ دلار پیشنهاد شده‌است.

خوشحال هستیم که در دو هفته اخیر خیلی از باغ‌ها به چین دوم رسیدند. به طور کلی پسته‌های زودخندان، لکه‌دار، پوک، خسارت ناشی از کرم نافه پرتقال و سایر خسارات کاهش داشته‌است. کیفیت چین دوم محصول ۲۰۱۸، تفاوت چندانی با چین اول ندارد. پیش‌بینی می‌کنیم برداشت محصول حدود ۱۵ اکتبر (۲۳ مهر ۱۳۹۷) به پایان برسد.

نمودار ۲

نمودار ۱

اولین گام، شنیدن صدای ذینفعان

مریم حسنی سعدی

پژوهشگر مسائل حقوق آب

در شماره ۲۸ مرداد ماه ۹۷، ماهنامه انجمن پسته ایران، جستاری با عنوان «چرا قوانین نقش بر آب می‌شوند؟» چاپ شد که موضوع آن کنکاشی در مواد ۲۷، ۲۸ و ۴۵ قانون توزیع عادلانه آب بود. این مطلب در شماره ۳۰ مهرماه ۹۷ همین ماهنامه توسط آقای جواد میبیدی، مدیرکل دفتر نظام‌های بهره‌برداری و حفاظت آب و آبفا مورد نقد قرار گرفت و به پاره‌ای از مطالب گفته شده در جستار پاسخ داده شد. دقت نظر مدیر کل دفتر نظام‌های بهره‌برداری و حفاظت آب و آبفا وزارت نیرو و لطف ایشان در پاسخ به مطلب ارائه شده این فرصت را به وجود آورد تا نسبت به پاسخ‌های مطرح شده انتقاداتی که وارد می‌دانستم را مطرح نمایم. همچنین مطالبی را از زوایای دیگر تبیین کرده و سؤالاتی را در این رابطه طرح کنم.

پیش از ارائه نقدها، لازم به ذکر است که در محافل کارشناسی یکی از علت‌های قانونی عدم اجازه انتقال آب درون حوضه‌ای، ماده ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب عنوان می‌شود. از این رو، در جستار مذکور، این ماده مورد بررسی قرار گرفت و روشن شد که این ماده مربوط به ممنوعیت انتقال آب نیست. از آنجایی که مدیر کل دفتر نظام‌های بهره‌برداری و حفاظت آب و آبفا نیز این موضوع را تأیید کردند، امیدواریم که این ماده از این پس مورد استناد مسئولان و کارشناسان برای عدم امکان انتقال آب قرار نگیرد.

۱. در بند ۱ پاسخ مدیر کل دفتر نظام‌های بهره‌برداری و حفاظت آب و آبفا وزارت نیرو، سه دلیل **برداشت‌های غیرمجاز** (توسط چاه‌های غیرمجاز و اضافه برداشت چاه‌های مجاز)، **کاهش بارندگی و عدم تغذیه آبخوان** به عنوان **علت اصلی** افت سطح آب

زیرزمینی و کسری حجم مخزن مطرح شده و برای مستندسازی این ادعاها، مثال‌های دشت‌های سیرجان، رفسنجان و کرمان آورده شده است.

الف) در تبیین دلایل ذکر شده، معضل اصلی دیگر در به وجود آمدن بحران فعلی، یعنی «صدور مجوز بیش از توان سفره»، نادیده گرفته شده است. این در حالی است که روند تاریخی بیلان دشتی همچون دشت رفسنجان به خوبی آن را تشریح می‌کند؛

بر اساس آمار ارائه شده وزارت نیرو، دشت رفسنجان در تاریخ ۱۳۵۳/۱۱/۱۶ به دلیل کثرت چاه‌های عمیق و نیمه عمیق که موجب افت سطح سفره شده بود، بر اساس «قانون آب و نحوه ملی شدن آن» مصوب ۱۳۴۷، ممنوعه اعلام شد. در زمان

اعلام ممنوعیت، جمعاً تعداد ۴۲۰ واحد بهره‌برداری قانونی (۲۸۷ حلقه چاه عمیق و نیمه عمیق به علاوه تعداد ۱۳۳ رشته قنات) با میزان برداشت جمعاً ۲۷۴ میلیون مترمکعب در سال، در این دشت موجود بوده است.^(۱) قابل ذکر است دشت ممنوعه بر اساس واقعیات علمی و فنی دشتی است که با افت سطح سفره آب زیرزمینی روبرو است و هر گونه صدور پروانه بهره‌برداری جدید در این مناطق تجاوز به سفره و موجب ضرر و زیان به بهره‌برداران موجود و متقدم و تعدی به حقوق آنها می‌شود. به عبارت دیگر حریم چاه‌ها در دشت ممنوعه به وسعت کل دشت است.

اما در پی تصویب «قانون توزیع عادلانه آب» مصوب ۱۳۶۱، بر اساس تبصره ذیل

مذکور، اجرای سیاست کاهش مصرف آب کشاورزی بر اساس سند راهبردهای توسعه بلند مدت منابع آب (مصوب ۱۳۸۲ هیئت وزیران) معرفی شده و پشتوانه تصویب این دستورالعمل را تصمیم دولت (هیئت وزیران) ذکر شده است، اما در ادامه همین سیاست (ماده ۲ سند راهبردهای توسعه بلند مدت منابع آب)، وزارت نیرو ملزم به افزایش بازدهی آب در بخش کشاورزی و افزایش راندمان کشاورزی شده است.

در ماده ۲ آمده است: «اصلاح ساختار مصرف آب در کشور، به گونه‌ای که سهم مصارف آب کشاورزی از ۹۲ درصد در وضع فعلی با احتساب سایر نیازها به حداکثر ۸۷ درصد در ۲۰ سال آینده تغییر یابد و در عین حال با افزایش راندمان آبیاری و تخصیص آب به محصولات با ارزش اقتصادی بیشتر، بازدهی آب در بخش کشاورزی به ازای یک مترمکعب آب از وضع فعلی به دو برابر در بیست سال آتی افزایش یابد. اولویت تخصیص‌های جدید آب به ترتیب به مصارف شرب و بهداشت، صنعت و خدمات، باغداری و زراعت خواهد بود.»

بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت، پذیرش بخشی از این ماده و عدم توجه به کلیت آن توسط وزارت نیرو، نشان از برخورد سلیقه‌ای و کشاورز ستیزی آن وزارتخانه در اجرای قانون دارد. در حالی که وزارت نیرو با استناد به همین سند قادر بود برای افزایش راندمان و بهره‌وری آب کشاورزی، دستورالعملی برای انتقال درون حوضه‌ای آب کشاورزی نیز وضع نماید.

قابل ذکر است در بند ۳-۱۱-۵ «دستورالعمل اصلاحی مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب» وزارت نیرو در راستای کاهش سهم مصارف آب کشاورزی از ۹۲ درصد در وضع فعلی با احتساب سایر نیازها به حداکثر ۸۷ درصد در ۲۰ سال

رفسنجان در سال ۱۳۵۳ مناطق بالادست این سفره که تغذیه کننده این دشت است کماکان مجوزدهی و برداشت آب از سفره‌های بردسیر و کرمان ادامه داشته است. قطعاً «برداشت‌های قانونی» از مناطق بالادست، ورودی به آبخوان دشت رفسنجان را نیز کاهش داده است.

پرسش اینجاست، در حالی که دشت رفسنجان در سال ۱۳۵۳ به دلیل برداشت بیش از توان سفره به میزان ۲۷۴ میلیون مترمکعب در سال ممنوعه شده بود، به علاوه در سال‌های بعد به علت کاهش بارندگی و عدم تغذیه آبخوان، ورودی به دشت کاهش پیدا کرد، چرا در سال ۱۳۹۴ «مجوزهای قانونی» اجازه برداشت آب حدود ۵۴۲ میلیون مترمکعب را دارند؟

آیا می‌توان نتیجه گرفت معضل اصلی وضعیت منابع آبی کشور سوء مدیریت آن وزارتخانه در صیانت از منابع آب بوده است؟ آیا بهره‌بردارانی که به اعتبار صدور مجوزهای این وزارتخانه دست به سرمایه‌گذاری زده‌اند نباید خواستار اجرای ماده ۱۱ قانون مسئولیت مدنی، یعنی خواهان جبران خسارت باشند؟

۲. در بند ۲ این نامه ادعا شده است که مجوز انتقال آب کشاورزی در درون حوضه آبریز برای مصرف کشاورزی در حیطه اختیارات وزارت نیرو نیست و نیاز به اجازه دولت (هیأت وزیران) دارد. به نظر می‌رسد که وزارت نیرو خلاف این موضوع را در دستورالعمل «دستورالعمل اصلاحی مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب، مصوب وزیر وقت نیرو (حمید چیت‌چیان) ۱۳۹۳/۴/۱۶» انجام داده است. در این دستورالعمل، وزارت نیرو بدون هیچ پیش شرطی مجوز فروش و انتقال آب کشاورزی به سایر مصارف را داده است. اگر انتقال آب کشاورزی برای سایر مصارف در حیطه اختیارات وزارت نیرو است، چگونه انتقال درون حوضه‌ای آب کشاورزی در حیطه اختیارات وزارت نیرو نیست؟! در بند ۴ دلیل تصویب دستورالعمل

ماده ۳ این قانون، تعداد ۵۶۱ حلقه چاه عمیق جدید در این دشت مجوز قانونی دریافت کرده‌اند. به نظر می‌رسد که جمع تعداد واحدهای بهره‌برداری قانونی از منابع آبی این دشت باید ۹۸۱ واحد باشد. ولی آمار ارائه شده وزارت نیرو در سال ۱۳۹۴، تعداد چاه‌های عمیق دارای مجوز قانونی در دشت رفسنجان را ۱۳۹۵ حلقه اعلام کرد و همچنین در حدود ۱۴ رشته قنات نیز در این تاریخ هنوز مورد بهره‌برداری بوده است. بنابراین، در سال ۱۳۹۴ جمعاً تعداد واحدهای بهره‌برداری مجاز بالغ بر ۱۴۰۹ واحد با مجوز برداشت ۵۴۲ میلیون مترمکعب آب در سال اعلام شده است. (۳) (ارقام مندرج در جدول پاسخنامه نیز اعداد سال ۹۴ این دشت را تأیید می‌کند: جمع مجوز برداشت آب کشاورزی، شرب و صنعت: $542,24 + 9,39 + 26,25 = 577,88$)

در اینجا این سؤال مطرح است، چه تشبثات و توجیهاتی منجر به صدور مجوز ۴۲۸ حلقه چاه جدید (که قیمت تقریبی معاملاتی برای هر چاه در سال ۹۷ سی میلیارد تومان است) در دشت ممنوعه رفسنجان شده است؟ آیا وزارت نیرو پروانه‌هایی بیش از توان سفره صادر نکرده است؟

ب) دلیل دیگری که برای معضل اصلی وضعیت موجود منابع آب در بند یک ذکر شده؛ «کاهش بارندگی و عدم تغذیه آبخوان» است. در تأیید این صحبت باید یادآور شد، آمار بارندگی در ایستگاه هواشناسی فرودگاه کرمان در دهه ۳۰ نشان از آن دارد که میانگین بارش سالانه حدود ۲۰۰ میلی‌متر بوده، در حالی که در دهه ۸۰ میانگین حدود ۱۰۴ میلی‌متر گزارش شده است. این آمار حکایت از آن دارد که میانگین بارش‌های جوی نسبت به ۵۰ سال قبل نصف شده است، بی شک این کاهش بارندگی در تغذیه آبخوان رفسنجان تأثیر داشته است. از طرفی با وجود ممنوعه شدن دشت

دست به سرمایه‌گذاری عظیمی زده‌اند، مسئولیت عملکرد چندین ساله خود را بپذیرد و جبران خسارت کند؟

■ دشت‌های یک حوضه آبریز به هم پیوسته‌اند و دخل و تصرف در مناطق بالادست بر ورودی آبخوان اثرگذار است. چنانچه حفاظت و بهره‌برداری از دشتی بر عهده بهره‌برداران قرار گیرد و مناطق بالادست که تغذیه‌کننده این دشت هستند در دست وزارت نیرو باشد و این وزارتخانه بتواند مجوز برداشت صادر کند، آیا مشارکت بهره‌برداران یک دشت کمکی به پایداری سفره خواهد کرد؟ امید است این مسیر آغازی باشد در تغییر نگاه دولت‌مردان این مرز و بوم که به جای تصمیم‌گیری پشت درهای بسته برای قشر زحمتکشی که سرمایه زندگی‌شان بر آب بنا شده است، درها را بکشایند و قدم در راهی بگذارند که حفاظت از منابع آب زیرزمینی با شنیدن صدای همه ذینفعان ممکن باشد.

پی نوشت ها:

(۱). مراجعه شود به مقاله «پایداری منابع آب زیرزمینی: مطالعه موردی دشت رفسنجان» قسمت اول، نوشته خانم صدیقه ترابی، منتشر شده در اندیشکده تدبیر آب ایران

(۲). مراجعه شود به مقاله «مصارف آب در محدوده مطالعاتی دشت رفسنجان»، نوشته حسین زراعتکار و الهام گلکار، منتشر شده در اندیشکده تدبیر آب ایران

شده باشد. در شرایطی که وزارت نیرو با توان کارشناسی، مالی، حقوقی و قهری نتوانسته است این وظیفه را که در طول ۵ دهه بر عهده داشته است اجرا کند، چگونه و با چه اختیاراتی آن را به بهره‌برداران وا می‌گذارد؟

■ شرط دوم وزارت نیرو آن است که اطلاعات مربوط به منابع و مصارف آب و پروانه‌های بهره‌برداری این دشت در یک سامانه اطلاعاتی شفاف به صورت آنلاین قابل دسترس همگان باشد. با توجه به اینکه توان مالی و کارشناسی این درخواست در خود وزارت نیرو قرار گرفته است و قاعدتاً این سامانه می‌بایست جهت پایش و کنترل منابع آبی، سال‌ها پیش شروع به کار می‌کرد، چگونه در این شرایط حساس و با توجه به کدام قدرت مالی بخش خصوصی بر عهده بهره‌برداران قرار می‌گیرد؟

■ شرط سوم به این مسئله اشاره دارد که مشکل‌های بهره‌برداران آب دشت برای حفاظت و بهره‌برداری دشت ایجاد شود و خود آنان نظارت و مدیریت حفاظت و بهره‌برداری منابع آب را قبول نمایند. در شرایطی که برای حفاظت از منابع آب نیازمند مشارکت همه ذینفعان هستیم، آیا وزارت نیرو شرط اولیه مشارکت که همانا پذیرش مسئولیت است را به رسمیت می‌شناسد و این آمادگی را دارد که برای جلب اعتماد گروه‌های مختلفی که در تمام این سال‌ها به اعتبار پروانه‌های صادر شده وزارت نیرو

آینده راهکاری عقلانی و عملی ارائه داده است؛ که وزارت نیرو می‌تواند برای کاهش آب کشاورزی در مناطق ممنوعه چاه‌های مجاز کشاورزی را خریداری کرده و پُر و مسلوب‌المنفعه کند.

در پایان جهت آگاهی از برنامه‌های وزارت نیرو خواهان ارائه شفاف برنامه‌های فعلی و آتی توسط مقامات محترم مسئول هستیم. در ادامه، سؤالاتی که در این مورد مطرح است، آورده شده اند:

■ برنامه وزارت نیرو برای «اصلاح

پروانه‌های بهره‌برداری» چیست؟ آیا برنامه «اصلاح پروانه‌های بهره‌برداری»، همان مصوبات داخلی وزارت نیرو مربوط به کاهش پروانه‌ها به میزان آب قابل برنامه‌ریزی، بدون جبران حقوق مکتسبه اشخاص است؟

■ تفاوت آب قابل برنامه‌ریزی با آب تجدید پذیر چیست؟

■ وزارت نیرو به این مسئله اشاره کرده است که آمادگی دارد به شرط تحقق مواردی از سوی بهره‌برداران و ذینفعان دشت‌ها، اجازه مبادلات آبی را در مناطقی به صورت پایلوت بررسی نماید. آیا این موضوع شامل حال تمام بهره‌برداران دشت از منابع آب اعم از شرب، صنعت، خدمات و کشاورزی می‌شود؟

■ شرط اول وزارت نیرو این است که در دشت پایلوت، تمام منابع و چاه‌های غیرمجاز پر و مسلوب‌المنفعه شوند و با نصب کنتور حجمی هوشمند از اضافه برداشت‌های از چاه‌های مجاز جلوگیری

در نقد آقای جواد میبیدی مدیرکل دفتر نظام‌های بهره‌برداری و حفاظت آب و آبفا مستند نامه آقای غلامرضا مدنیان (نامه شماره

۹۱/۱۴۱/۱۷۰۶۹ مورخ ۹۱/۰۸/۲۹) فاقد همسویی با توجیحات نویسنده معرفی شده است و بیان می‌کند **متن آن متفاوت از متنی است**

که در یادداشت نویسنده نقل شده است. باید گفت متن درج شده نقل قول بوده و داخل گیومه است و هیچ دخل و تصرفی ندارد. از طرفی از آنجا که آقای مدنیان کارشناس خبره حقوقی این وزارتخانه به شمار می‌آید نقطه نظر حقوقی ایشان فرقی ایجاد نمی‌کند که بر اساس کدام سمت خود این موضوع را مطرح کرده باشند از سمت مدیر دفتر حقوقی شرکت مدیریت منابع آب یا مدیر حقوقی دفتر حفاظت و بهره‌برداری منابع آب و امور مشترکین.

این نامه در دبیرخانه انجمن پسته ایران موجود می‌باشد.

جوابیه نقد مقاله «با بحران آب چه کنیم؟»

دست ما کوتاه و خرما بر نخیل

حسین زراعتکار

کارشناس آب زیرزمینی

موضوع دیگر، آب مصرفی در بخش صنعت است. اینکه بعضی از صنایع که مصرف آب زیادی دارند، نباید در استان کرمان ایجاد گردد، امر صحیحی است؛ اما این واقعیت را نباید نادیده گرفت که بخش صنعت در استان ما بسیار عقب افتاده است. معمولاً در جوامع پیشرفته، حداقل ۱۰ درصد از مصارف آب مربوط به این بخش است، ولی ما با وجود اینکه در یک منطقه خشک و کم باران قرار گرفته‌ایم تنها ۱ درصد از این منابع در صنعت و خدمات مصرف می‌گردد. حال در نظر بگیرید با وجود افزایش جمعیت و نیاز به اشتغال‌زایی کدام بخش امکان کمک به این امر را دارد؟ آیا باید باز هم به سمت توسعه کشاورزی برویم؟ آیا اساساً چنین پتانسیلی وجود دارد؟ البته یک راه حل این است که برای تأمین آب بخش‌های صنعت و خدمات از آب دریا استفاده نماییم. محاسبات نشان می‌دهد، تقریباً در شرایط فعلی برای تصفیه و انتقال هر مترمکعب آب دریا به مناطق نسبتاً مرتفع کرمان از جمله کرمان، سیرجان و رفسنجان، ۳ دلار هزینه لازم است. از آنجایی که در شرایط فعلی، صنایع در یک فضای غیرواقعی، مخصوصاً از نظر دریافت یارانه‌های انرژی فعالیت می‌کنند، موضوع توجیه اقتصادی فعالیت آنها نادیده گرفته می‌شود؛ اما در یک شرایط واقعی که در آن مثلاً سوخت با قیمت جهانی در اختیار آنها قرار گیرد و آب را هم بخواهند از طریق دریا تصفیه و به محل مصرف منتقل کنند، توجیه‌پذیری فعالیت آنها به شدت در معرض ابهام قرار می‌گیرد. بنابراین چون شرایط طبیعی نیست، نمی‌توان قضاوت کرد که آب تولید شده در استان بهتر است در چه بخش‌هایی مصرف گردد. در وضعیت فعلی صرفه‌جویی در بخش صنعت نیز، نه امکان‌پذیر است و نه چندان کمکی به

در بخش شرب و ۱ درصد در بخش صنعت مصرف می‌گردد. اگر سرانه مصرف در بخش شرب را حدود ۲۰۰ لیتر در شبانه روز برای هر فرد در نظر بگیریم، با توجه به جمعیت استان که در حال حاضر بیش از ۳ میلیون نفر است، مصرف سالانه این جمعیت حدود ۲۲۰ میلیون مترمکعب می‌شود. آمارهای صحرائی نیز نشان می‌دهد که میزان برداشت از چاه‌های شرب تقریباً همین مقدار است. البته بحث جناب آقای ناصری صحیح است که به دلیل مصرف غیرمعتدل و شبکه‌های فرسوده و نیز عدم دریافت قیمت واقعی آب هر روزه مقادیر بسیار زیادی از آب‌های تولید شده در شهرها و روستاها هدر می‌رود، ولی از طرف دیگر تعداد زیادی از روستاها هم هستند که هنوز از آب آشامیدنی سالم برخوردار نیستند. با فرض اینکه دولت بتواند با روش‌هایی میزان مصرف را کاهش دهد، از محل این صرفه‌جویی فقط می‌تواند به مناطق دیگری که آب آشامیدنی سالم ندارند، آبرسانی نماید. نکته دیگر اینکه جمعیت استان رو به افزایش است و قاعدتاً این جمعیت هم هر روز به آب آشامیدنی نیاز دارد، البته یک راه این است که آب آشامیدنی از آب بهداشتی تفکیک گردد. بدین صورت که آب آشامیدنی بصورت بسته‌بندی (بطری) و آب بهداشتی (شستشو، استحمام، باغچه) به صورت شبکه‌ای در اختیار مردم قرار گیرد. در این صورت هزینه تصفیه و میکروبی‌زدایی کاهش می‌یابد، ولی جمع مصرف آب تغییر چندانی نمی‌کند، ضمن اینکه هم‌چنان که قبلاً گفته شد، تنها ۴ درصد از مصارف آب در استان مربوط به بخش شرب است. پس حتی با فرض کاهش مصرف که عملاً امکان‌پذیر نیست، تأثیر چندانی در مصرف کلی منابع آب به وجود نمی‌آید.

در شماره ۳۰ ماهنامه دنیای پسته، جناب آقای ناصری در ارتباط با مقاله بحران آب که توسط اینجانب در شماره ۲۹ همین ماهنامه به چاپ رسیده بود، نقدی نوشته‌اند که قبل از هر چیز لازم است از ایشان تشکر نمایم؛ زیرا فکر می‌کنم در سایه همین نقدها و گفتگوها است که ابعاد بسیاری از مشکلات منابع آب روشن‌تر می‌گردد. هدف اصلی اینجانب در آن مقاله این بود که سعی نمایم وضعیت کلی که در آن به سر می‌بریم ترسیم نموده، سپس با توجه به این وضعیت ببینیم چه راه حلی را می‌توان مد نظر قرار داد. اجازه بدهید مجدداً در مورد چاه‌های بهره‌برداری استان که مشکل اصلی هستند با عدد و رقم مطالبی عرض نمایم. از مجموع ۳۴ هزار و ۵۵۶ حلقه چاه موجود، سالانه حدود ۵٫۸ میلیارد مترمکعب برداشت می‌شود. طبق همین آمار ۹۵ درصد از مصارف آب در بخش کشاورزی، ۴ درصد

حل بحران می‌کند.

موضوع سوم، چاه‌های غیرمجاز در استان است. از مجموع ۱۱ هزار حلقه چاه غیرمجاز، بیش از ۸ هزار حلقه آنها در مناطق جنوبی استان از جمله: جیرفت، رودبار، قلعه گنج، کهنوج و منوجان حفر گردیده‌اند و تقریباً ۳۰ درصد از چاه‌های این مناطق غیرمجاز می‌باشند. اینکه فرموده‌اید این چاه‌ها متعلق به اقشار ثروتمند هستند، صحت ندارد؛ زیرا زندگی اکثریت قریب به اتفاق مردم جنوب استان متکی به درآمد کشاورزی است و اغلب ایشان زندگی فقیرانه‌ای دارند و تنها راه معیشت آنها همین چاه‌ها است. البته ممکن است در بین صاحبان این چاه‌ها افراد متمول نیز پیدا شود، اما در اقلیت می‌باشند.

از طرف دیگر اگر بخواهیم به صورت علمی به مسئله نگاه کنیم، کلیه چاه‌هایی که بعد از ممنوعیت هر دشت حفر گردیده و به اشکال مختلف مجوز گرفته‌اند هم غیر مجاز تلقی می‌شوند، زیرا توان آبی دشت در حد همان چاه‌های قبل از ممنوعیت بوده و به همین دلیل دشت ممنوعه اعلام شده است. با این حساب، به عنوان مثال، کلیه چاه‌هایی که از سال ۱۳۵۳ در دشت رفسنجان حفر شده اضافه بر توان دشت بوده و قانونی بودن آنها از دید علمی زیر سوال است. اگرچه فعلاً مجوز گرفته و مجاز نامیده می‌شوند. در نظر داشته باشید که در دشت رفسنجان تعداد چاه‌هایی که مجوز ندارند، بسیار اندک است. با این حال، این دشت از جمله بحرانی‌ترین دشت‌های کشور است؛ بنابراین مشکل این دشت در واقع چاه‌های مجازی است که بعد از ممنوعیت منطقه حفر گردیده‌اند. واقعیت این است که مسئله چاه‌های مجوزداری که بعد از ممنوعیت دشت‌ها حفر شده‌اند و نیز چاه‌های غیرمجاز، مثل سنگ بزرگی می‌ماند که ما به دست خودمان به قعر چاه انداخته‌ایم و بیرون آوردن این سنگ به این سادگی‌ها نیست.

و اما نکته اصلی و پایانی، هم‌چنان که قبلاً نیز عرض شد، اینجانب در مقاله

بحران آب می‌خواستم هم شرایط پیچیده فعلی را تشریح کنم و هم راه حل‌هایی که در وزارت نیرو برای حل مسئله در نظر گرفته شده را بیان کنم و هم در پایان نقد خود را بر این رویکرد وزارت نیرو اعلام کنم. اما جناب آقای ناصری در نوشته خود موضوع را طوری عنوان نموده‌اند که انگار اینجانب مدافع سینه چاک این سیاست‌ها هستم. حال آنکه، حدود ۲۰ سال است که این نحوه حکمرانی را به‌طور جدی نقد کرده و بارها در این‌باره گفته و نوشته‌ام. واقعیت این است که آنچه ما را به شرایط فعلی رسانده دارای ریشه‌های متعددی است. قطعاً چگونگی مدیریت بر منابع آب اصلی‌ترین عامل در به‌وجود آمدن وضعیت فعلی است. متمرکز شدن همه امور در دست دولت، عملاً حق مالکیت بر آب را از مردم سلب کرده و با این کار انگیزه حفظ منابع آب را از مصرف‌کنندگان گرفته شده است. متأسفانه، در حال حاضر، از سیر تا پیاز تصمیم‌گیری‌ها با توجه به قوانین موجود در دست دولت است و مصرف‌کنندگان تقریباً هیچ نقشی ندارند و حتی وقتی از مشارکت ایشان حرف زده می‌شود منظورشان این است که آنان را در جایی جمع کنند و برایشان سخنرانی کنند!!

از نظر اینجانب، زمانی امور در مسیر صحیح قرار می‌گیرند که ما دارای یک قانون

نسبتاً کوچک در سطح ملی باشیم که صرفاً سیاست‌های کلی منابع آب را تشریح نماید. همچنین به قوانین محلی محکم در سطح حوضه‌های آبریز کشور نیاز داریم که با توجه به شرایط اقلیمی هر حوضه مدون شده باشد و در این قوانین محلی کلیه تصمیم‌گیری‌ها در سطح حوضه به عهده جوامع محلی و صاحبان منابع گذاشته شود و دولت صرفاً به عنوان یک ناظر عالی بر میزان کلی برداشت آب در آن منطقه نظارت نماید. واقعیت این است که بین این مدل و آنچه در حال حاضر در حال اجرا است، فاصله بسیار عمیقی وجود دارد و افق روشنی نیز به چشم نمی‌آید. و البته دست ما کوتاه و خرما بر نخیل.

جناب آقای ناصری! با وجود همه این مشکلات، موضوع آب چیزی نیست که بتوان نسبت به آن بی‌تفاوت بود و لازم است که از هر تلاشی استقبال کرد. به امید آنکه سرانجام اثرات نیکی بر جای بگذارد. در این وضعیت بر همه صاحب‌نظران و علاقه‌مندان واجب است که آنچه در توان دارند در طبق اخلاص قرار داده و به مقابله با این بحران عظیم برخیزند و بر خود لازم می‌دانم که از شما تشکر نمایم که با نقد دلسوزانه خود نکات مفیدی را گوشزد نمودید و از دیگر دلسوزان نیز تقاضا دارم با اعلام نظرات خویش بر غنای این بحث بیفزایند.

S.N.P.CO

SIRJAN **NAVID** PISTACHIO Co.

شرکت بازرگانی نوید پسته سیرجان

Tel: +98 344 220 5800 +98 344 220 5801

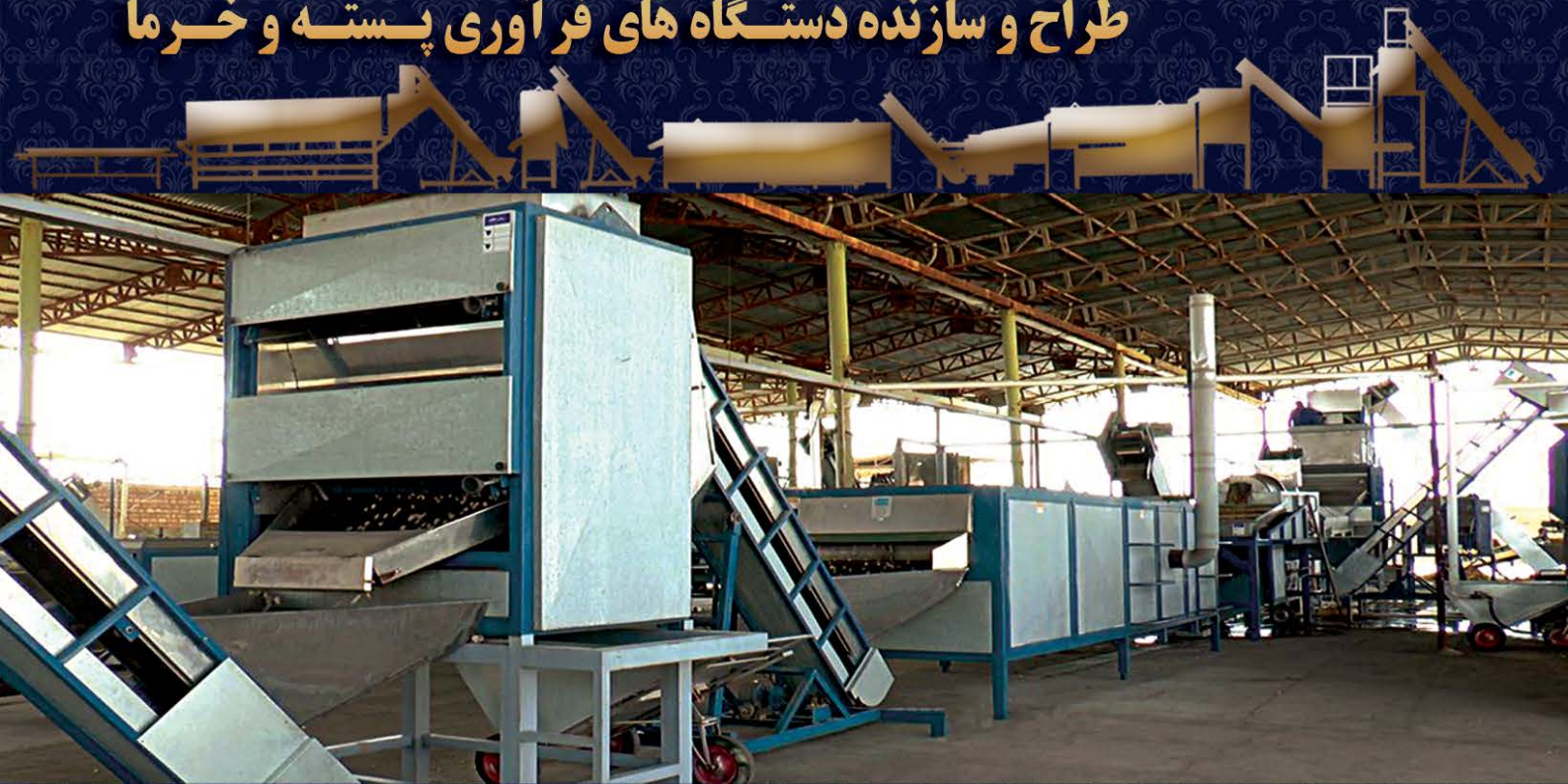
Fax: +98 344 220 5620

شرکت کاراکرمان

طراح و سازنده دستگاه های فرآوری پسته و خرما

Kara Company

First Iranian Manufacturer & Designer
of Pistachio & Date Processing Machinery

دارای بزرگترین شبکه خدمات پس از فروش

خطوط کامل فرآوری پسته با ظرفیت ۳ تا ۱۰ تن در ساعت

انواع خندان جداکن و خشک کن های پیوسته و خط جدید خندان کن پسته

☎ ۰۹۱۳ ۱۴۳ ۰۹۹۷   📞 ۰۹۱۳ ۱۴۱ ۸۹۵۴   📠 ۰۳۴ ۳۳۲۱ ۴۰۰۰

www.karaco.ir

sales@karaco.ir

آدرس: کرمان، جاده جوبار شهرک صنعتی شماره یک کد پستی: ۷۶۳۵۱۹۴۸۴۸ صندوق پستی: ۱۱۱-۷۶۱۳۵

Momtazan Industrial Co.

شرکت صنایع ممتازان

شرکت صنایع ممتازان کرمان

اولین ابداع کننده سیستم فرآوری محصول پسته به روش تمام اتوماتیک و کاملاً بهداشتی با بیش از ۳۰ سال سابقه و تجربه، ترمینال های فرآوری زیر را عرضه می نماید.

- ترمینال های پوست گیری ، پاک سازی، و جداسازی
- ترمینال های خشک کن پیوسته پسته
- ترمینال های برشته کن پسته
- ترمینال های خندان کن پسته (MO)
- ترمینال های مغز کن پسته
- دستگاه تولید باد، مقابله با سرمازدگی

- Pistachio Processing HL 6000 RW
- Continous Moving Drier CMD 8000 Model
- Storag AND Sorting

- A ترمینال فرآوری پسته مدل: HL 6000 RW
- B ترمینال خشک کن پیوسته مدل: CMD 8000
- C ترمینال ذخیره سازی و جداسازی: HL 6000 RW

Email: info@momtazan.com

Email: Tehran_office@momtazan.com

تلفن : ۰۲۱-۷۸ ۱۸ ۷۰-۶۱ ۸۸-۲۱ فکس : ۰۲۱-۸۸ ۶۱ ۱۸ ۶۹-۲۱
تلفن : ۰۳۴-۲۵ ۷۵ ۲۵ ۰۰-۶ فکس : ۰۳۴-۳۲ ۷۵ ۲۵ ۰۷

دفتر تهران: بزرگراه همت ، خیابان شیراز جنوبی، نبش خیابان علیخانی ، پلاک ۱۲
دفتر مرکزی و کارخانه: کرمان ، کیلومتر ۵ جاده زنگی آباد

Tehran Office: No.12, Corner of Alikhani St, Southern of Shiraz Ave, Hemmat Highway, Tehran- IRAN Tel: (+9821) 88 61 18 70 - 78 Fax: (+9821) 88 61 18 69

Central Office & Factory: 5 th Km of Zangiabad Road, Kerman-IRAN

Tel: (+9834) 32 75 25 00-6 Fax: (+9834) 32 75 25 07

KHANDAN

صرافی خندان

با مجوز رسمی از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

شماره ثبت : ۴۵۶۳۵

دریافت انواع حواله های بین المللی

همگام و همراه با صادرکنندگان خشکبار در بازارهای جهانی

۰۹۱۲۱۰۸۷۱۷۵

۰۷۱۳-۳۶۰۷۷۰۰-۲

اولین ارائه دهنده خدمات پسته و مغز پاک

۹۸% قبولی*

بدون افلاتوکسین

با تضمین قبولی تست مکرر افلاتوکسین بر اساس
استاندارد اروپا با حداقل ضایعات ممکن

شرکت نگین سیاره سبز

دارای گواهی‌های ISO 9001 ,HACCP ,FSSC 22000

☎ ۰۳۴-۳۲۶۱۳۰۶۸ www.nssco.ir

* آمار بالای ۹۸% قبولی بار در سختگیرترین مبادی ورودی اروپا در ۷ سال گذشته